

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Планування грошових потоків підприємства

за матеріалами товариства з обмеженою відповідальністю
«Термокомплекс», м. Фастів, Київської області

Студентки 2 курсу 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка
підприємства»

Піщалової Вероніки
Сергіївни

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Новікова Наталія
Миколаївна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2018

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1.Сутність грошових потоків підприємства та їх склад.....	8
1.2.Чинники, що впливають на обсяг формування грошових потоків підприємства.....	14
1.3.Методичні підходи до планування грошових потоків підприємства.....	20
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕРМОКОМПЛЕКС»	30
2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Термокомплекс».....	30
2.2. Аналіз руху грошових потоків підприємства	52
2.3. Оцінка платоспроможності підприємства	71
РОЗДІЛ 3. ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕРМОКОМПЛЕКС»	80
3.1. Обґрунтування плану руху грошових коштів ТОВ «Термокомплекс» .	80
3.2. Заходи збалансування грошових потоків ТОВ «Термокомплекс»	86
3.3. Напрями внутрішнього контролю за виконанням плану руху грошових потоків ТОВ «Термокомплекс».....	93
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	104
ДОДАТКИ	111

АНОТАЦІЯ

Піщалова В.С. «Планування грошових потоків підприємства» (за матеріалами ТОВ «Термокомплекс», м. Фастів, Київської області). – Рукопис.

Випускна кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізація «Економіка підприємства» – Київський національний торговельно-економічний університет – Київ, 2018.

Випускну кваліфікаційну роботу присвячено дослідженню теоретичних засад та розробленню практичного інструментарію планування грошових потоків підприємства, а також їх збалансованості у плановому періоді.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, планування грошових потоків.

ABSTRACT

Pischalova V.S. "Planning of cash flows of the enterprise" (based on the materials of LLC "Termocomplex", Fastiv, Kyiv region). - Manuscript.

Final qualifying paper on the specialty 051 "Economics", specialization "Economy of Enterprise " - Kyiv National University of Trade and Economics - Kyiv, 2018.

The final qualifying paper is devoted to the study of theoretical foundations and developed practical tools for planning of cash flows of the enterprise, as well as their balance in the planned period.

Key words: cash, cash flows, cash flow planning.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Господарська діяльність підприємства неможлива без використання фінансових ресурсів. Основне місце серед них займають грошові кошти. Їх надходження та витрачання формується в результаті господарських операцій і вимагає суворого цільового спрямування на досягнення поставлених завдань підприємством.

Грошові кошти є одним з вагомих факторів, що визначають фінансове становище підприємства, його платоспроможність та життєздатність. Вагомість ролі грошей на рівні підприємства обумовлює доцільність їх окремого детального дослідження, визначення стратегії і тактики управління їх формуванням та використанням.

Концептуальні основи сутності, виникнення та руху грошових потоків достатньо широко розглядаються в працях зарубіжних та вітчизняних учених: Ю.Бріггема, Л.Гапенскі, Д.Ван Хорна, А.Кінга, В.Бочарова, І.Бланка, В.Ковальова, С.Ф.Голова, В.М.Костюченка, А.Г.Загороднього, Л.О.Лігоненко, Г.В.Ситник, А.Поддєрьогіна, О.Терещенка, О.Шеремета та інших.

На основі дослідження літературних джерел можна зробити висновок, що актуальність обраної теми полягає в тому, що в реальному бізнес-середовищі вкрай важливим є відсутність прогалин в поточному плануванні грошових потоків, що надасть можливість підприємству своєчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями з усіма стейкхолдерами, насамперед, такими як, постачальники, працівники і власники. Планування дозволить прискорити процес отримання вхідних грошових потоків, а саме доходу (виручки) від покупців та замовників, і оптимізувати вихідні грошові потоки, що тим самим, допоможе керівництву компанії забезпечити належне фінансування поточної діяльності або вилучення грошових коштів з обороту.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретично-методичних засад планування грошових потоків, їх руху на підприємстві та обґрунтуванні планового обсягу потоків ТОВ «Термокомплекс».

У відповідності із зазначеною метою дослідження у роботі визначено наступні завдання:

- дослідити сутність та склад грошових потоків підприємства;
- систематизувати чинники, що впливають на обсяг формування грошових потоків підприємства;
- проаналізувати методичні підходи до планування руху грошових коштів підприємства;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ТОВ «Термокомплекс»;
- проаналізувати рух грошових потоків підприємства;
- оцінити платоспроможність ТОВ «Термокомплекс»;
- розробити план руху грошових потоків ТОВ «Термокомплекс»;
- розробити заходи збалансування грошових потоків підприємства;
- визначити напрями внутрішнього контролю за виконанням плану руху грошових коштів.

Об'єктом дослідження є процес планування грошових потоків на підприємстві.

Предметом дослідження виступають теоретичні та методичні аспекти планування грошових потоків ТОВ «Термокомплекс» та оцінка чинників, що впливають на їх формування та використання.

Емпіричною базою дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю «Термокомплекс» є суб'єктом малого підприємництва. Юридично організація була зареєстрована 06.03.2001 року. Код суб'єкта господарювання за ЄДРПОУ: 31399548. Місцезнаходження ТОВ „Термокомплекс”: 08500, м. Фастів Київської області, вул. Гусєва, 27а. Основними видами діяльності підприємства є: виробництво машин і устаткування спеціального призначення, а саме виготовлення пальників,

теплогенераторів, сепараторів та одоризаторів природного газу, а також їх монтаж, технічне обслуговування і ремонт (коди за КВЕД : 33.12, 33.20).

Підприємство ТОВ «Термокомплекс» є прибутковим. Фінансовими результатом у 2017 році став прибуток обсягом 1260,8 тис.грн., при доході від реалізації товарів, робіт та послуг – 22437,6 тис.грн. Основним джерелом формування прибутку є дохід від операційної діяльності, що є нормальним для виробничого підприємства.

Методи дослідження. До основних методів дослідження, що були використані у роботі належать: спостереження, аналіз та синтез, класифікація, експеримент, групування, порівняння, конкретизація і абстрагування, економіко-статистичний, факторно-аналітичний метод фінансових коефіцієнтів, стандартизація показників досліджуваних явищ, творчий пошук, економіко-логічні прийоми аналізу і узагальнення (за допомогою якого були зроблені загальні висновки) та інші.

Інформаційною базою дослідження слугували чинні законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці з даної проблематики вітчизняних та зарубіжних вчених, підручники, посібники, матеріали науково-практичних конференцій, науково-публіцистичні статті з питань руху грошових коштів підприємства та управління ними, також надана фінансова звітність ТОВ «Термокомплекс», а саме: Баланс (форма№-1м), Звіт про фінансові результати (форма№-2м) та Звіт про рух грошових коштів (форма№3) за 2015-2017 рр. і матеріали управлінського обліку.

Практична значущість наукового дослідження полягає у розроблених заходах збалансованості грошових потоків для підприємства та запропонованих формах внутрішнього контролю за виконанням плану руху грошових коштів.

Апробація наукового дослідження: за матеріалами кваліфікаційної роботи опублікована стаття на тему «Методологічні підходи до планування руху грошових коштів на підприємстві» у збірнику «Економіка та фінанси підприємства» наукових статей студентів, що здобувають освітній ступінь

магістра за напрямом підготовки «Економіка підприємства», в якій знайшли відображення теоретичні принципи і результати роботи.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, анотації, трьох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 101 сторінку, в т.ч. 29 таблиць, 17 рисунків. Список використаних джерел містить 54 найменування, викладених на 7 сторінках. Робота містить 7 додатків, викладених на 12 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність грошових потоків підприємства та їх склад

В економічній літературі можна зустріти багато різноманітних визначень поняття «грошові кошти», для позначення якого у науковому обороті використовується широкий спектр термінів: «гроші», «грошові активи», «готівка», «фінансові ресурси», що призводить до неоднозначного розуміння сутності цих понять.

Перш за все, розглянемо трактування поняття «грошові кошти» в нормативних документах. Так, зокрема, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (IAS 7) «Звіт про рух грошових коштів» визначає грошові кошти як готівку в касі та депозити до запитання [32]. У Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зі змінами від 20 червня 2018 р., грошові кошти визначено, як готівку, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [33].

У літературних джерелах існують різні підходи щодо визначення поняття «грошові кошти». Для розуміння сутності грошових коштів, проаналізуємо думки провідних вітчизняних і зарубіжних вчених у додатку А. Як видно з наведених визначень, автори по різному підходять до визначення грошових коштів. Проте в усіх визначеннях зустрічається визначення матеріальної основи готівкових коштів – «гроші», «кошти», «знаки», «засоби» і місце зберігання – на рахунках в банку, в касі підприємства [43, с.95-96].

Грошовим потоком називаються грошові кошти, які одержує підприємець у результаті своєї діяльності [19, с.799]. Підходи до трактування визначення «грошовий потік», вітчизняними та зарубіжними вченими, наведені у додатку Б.

Ознайомлення з науковими працями провідних учених-економістів показало, що існує значна кількість підходів до трактування грошового потоку як економічної категорії. Так, на думку Є.Ф.Бріггема, під грошовим потоком слід розуміти "...фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму протягом деякого визначеного періоду"[19, с.801]. Вітчизняні вчені-економісти В.А.Верба та О.А.Загородніх розширюють поняття грошового потоку, підкреслюючи, що це "...різниця між кількістю отриманих і витрачених грошей...". С.О.Москвін при визначеності грошового потоку обмежується поняттям різниці між грошовими надходженнями й витратами [36,с.216-217]. І.Бланк визначає грошові потоки підприємства як «сукупність розподілених по інтервалах періоду часу надходжень і виплат грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю, рух яких пов'язаний з факторами часу, ризику й ліквідності» [6, с. 401].

Таким чином, грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених у часі надходжень і витрат грошових коштів, рух яких є одним з головних об'єктів управління, пов'язаний з чинниками ліквідності та ризику, впливає на рух активів та капіталу підприємства, характеризується відносними розміром, напрямком і часом [21, с.41].

Грошові надходження повинні мати постійний та динамічний характер. Це означає, що грошовий потік бажано мати безперервним[49].

Грошові потоки можна розподілити за видами згідно ключової класифікаційної ознаки. Класифікація грошових потоків наведена у Додатку В.

Виходячи з класифікації, грошові потоки безпосередньо пов'язані з рухом коштів на підприємстві, який відображає надходження в розпорядження суб'єкта господарювання коштів та їх еквівалентів і їх використання[51, с.323].

Інформація про рух грошових коштів на підприємстві відображає форма № 3 "Звіт про рух грошових коштів" (Додаток Г).

Метою складання звіту про рух грошових коштів є надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбуваються з грошовими коштами підприємства та їх еквівалентами за звітний період [34].

Інформаційною базою для складання звіту є показники балансу, звіту про фінансові результати та дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Під час фінансово-господарської діяльності підприємство разом із грошовими здійснює негрошові операції (операції, які не потребують використання грошових коштів або їх еквівалентів). Наприклад бартерні операції, інкасація готівки, переказ грошових коштів із розрахункового на депозитний рахунок, перетворення зобов'язань на власний капітал. Такі операції не включаються до звіту про рух грошових коштів [1, с.184].

Головними складовими грошового потоку є *надходження* та *витрачання* грошових коштів.

Надходження - сукупність надходжень грошових коштів за продану продукції, виконані роботи чи надані послуги, а також виконання інших господарських операцій в процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства [13, с.63].

Забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат виробництва й обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємств.

Вхідні грошові потоки підприємств за їхніми джерелами можна поділити на внутрішні та зовнішні. Коли кошти надходять з будь-яких джерел на самому підприємстві, вони належать до внутрішніх. Надходження коштів за рахунок ресурсів, які мобілізуються на фінансовому ринку, свідчить про використання зовнішніх джерел. Структура вхідних грошових потоків залежить від сфери діяльності та організаційно-правової форми підприємства. У країнах з розвинутою ринковою економікою 60-70 %

фінансових ресурсів надходить на підприємства за рахунок внутрішніх джерел [20, с.247].

Класифікація доходів підприємства відображена на рис. 1.1.

Рис 1.1. Класифікація доходів підприємства*

*Джерело: сформовано автором на основі [35].

До складу грошових надходжень включають:

- доходи від основної (операційної) діяльності – чистий дохід від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг.
- доходи від іншої операційної діяльності (реалізація оборотних активів, іноземної валюти; від операційної оренди, операційних курсових різниць; одержані пені, штрафи, неустойки; від списання кредиторської заборгованості; одержані гранти, субсидії, інші доходи).
- доходи від фінансових операцій: від спільної діяльності, інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства, одержані дивіденди, одержані відсотки за облігаціями, інші доходи.
- доходи від іншої звичайної діяльності: реалізації фінансових інвестицій, основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів; ліквідації необоротних активів; неопераційних курсових різниць; безоплатно

отриманих оборотних активів; уцінки необоротних активів і фінансових інвестицій.

- доходи від надзвичайних подій: відшкодування збитків від надзвичайних подій; інші надзвичайні доходи [3].

У звіті «Про рух грошових коштів» відокремлено відображено рух коштів у результаті операційної (розділ I), інвестиційної (розділ II) та фінансової (розділ III) діяльності підприємства.

Рух грошових коштів у результаті *операційної діяльності*(основної діяльності підприємства) визначається за сумою надходжень від операційної діяльності та сумою витрачання на операційну діяльність грошових коштів за даними записів їх руху на рахунках бухгалтерського обліку[33]. Сукупність надходжень та витрачань від операційної діяльності відображено на рис. 1.2.

Рис 1.2. Грошові потоки операційної діяльності*

*Джерело: сформовано автором на основі [20].

Інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних) активів, а також короткострокових (поточних) фінансових інвестицій, що не є еквівалентами грошових коштів [34]. Сукупність надходжень та витрачань грошових коштів від інвестиційної діяльності відображено на рис. 1.3.

Під фінансовою діяльністю розуміють сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного та позикового капіталу[34]. Надходженням грошових засобів від цього виду діяльності є

одержання засобів внаслідок випуску і розміщення акцій власної емісії, отримання позик, а витрачанням – викуп акцій власної емісії, погашення позик, виплата дивідендів і процентів за вкладками власників, деякі інші потоки, пов'язані із здійсненням зовнішнього фінансування господарської діяльності [20,с.248]. Сукупність надходжень та витрачання від інвестиційної діяльності відображено на рис. 1.4.

Рис 1.3. Грошові потоки інвестиційної діяльності*

*Джерело: сформовано автором на основі [28].

Рис 1.4. Грошові потоки фінансової діяльності*

*Джерело: сформовано автором на основі [20].

Одним із найважливіших показників фінансового стану підприємства - чистий грошовий потік. Чистий грошовий потік - різниця між загальною сумою валового доходу та сумою валових витрат [2,с.115].

Якщо значення даного показника є від'ємним, то це означає, що підприємство балансує на межі банкрутства. Наявність додатного грошового

потоків дає підприємству можливість сформувати фонди грошових коштів для свого подальшого розвитку [8].

Аналіз грошових потоків та оцінка їх впливу на фінансовий стан підприємства визначається системою показників, до яких відносять показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості [53,с.134]. Перераховані показники будуть досліджені в наступних розділах даної курсової роботи.

Отже, проведений аналіз літературних джерел показав, що на сьогоднішній момент відсутній єдиний комплексний підхід щодо визначення сутності поняття «грошові кошти» та розробки різних типів класифікації грошових потоків. Таким чином, грошовий потік підприємства є сукупністю розподілених у часі надходжень і витрат грошових коштів, рух яких є одним з головних об'єктів управління, пов'язаний з чинниками ліквідності та ризику, впливає на рух активів та капіталу підприємства, характеризується відносними розміром, напрямком і часом. Формування грошових потоків на підприємстві характеризується різним рівнем їх значущості для забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності підприємства у короткостроковому та довгострокових періодах.

1.2. Чинники, що впливають на обсяг формування грошових потоків підприємства

При вивченні будь-якого показника важливим є не тільки вивчення самого показника, його суті та динаміки, а й чинників формування даного показника, під впливом яких відбувається його зміна. Це необхідно для виявлення позитивних та негативних впливів на показник, який досліджується, що дозволить в майбутньому посилити вплив позитивних процесів та мінімізувати негативний вплив на об'єкт.

Чинники, що впливають на зміну грошового потоку, можуть класифікуватися за різними ознаками, але основною класифікаційною ознакою можна вважати поділ усіх чинників на внутрішні і зовнішні [5].

Фактори зовнішнього характеру визначають загальні умови функціонування підприємства. До числа цих факторів належать загальна макроекономічна ситуація, стан та спрямованість законодавства, що регулює підприємницьку діяльність, стан платіжної дисципліни в державі, кон'юнктура ринка збуту, кон'юнктура фінансового ринку тощо. Ці фактори не залежать від діяльності окремого підприємства, але обумовлюють його потенційні можливості по формуванню грошових потоків [21,с.42]. Чим сприятливіша макроекономічна ситуація, ліберальніше до підприємця господарське право та господарство, чим вищий попит на споживчому ринку, тим краща пропозиція на фінансовому ринку, тим кращі можливості підприємства щодо формування грошового потоку [28,с.120].

Фактори внутрішнього характеру залежать від характеру та специфіки діяльності самого підприємства. На рівні підприємства можливості формування позитивного грошового потоку визначається наступними факторами [28,с.121]:

В сфері операційної діяльності:

- організація маркетингової діяльності: вивчення споживачів, прогнозування їх потреб, визначення форм, методів збуту продукції, проведення рекламної діяльності.
- організація закупівельної діяльності: вибору постачальників, оцінки та селективного відбору комерційних пропозицій по закупівлі сировини, організація товаропостачання;
- організація виробничого процесу, залучання необхідних матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, визначення способів їх найбільш ефективного використання;
- обсяг виручки від реалізації продукції підприємства, рівень цін на продукцію;

- кредитна політика підприємства, стан дебіторської заборгованості [15,с.311].

Принцип впливу вищенаведених чинників на обсяг грошових коштів може бути сформований наступним чином: джерелом утворення грошей є факт реалізації товарів, здійснення акту купівлі–продажу. На досягнення цього результату і повинна бути спрямована діяльність щодо управління факторами для максимізації знаходження грошових коштів.

В сфері інвестиційної діяльності:

- вибір інвестиційної програми підприємства, тобто переліку реальних інвестиційних проектів, що визначаються доцільними для реалізації;
- склад інвестиційного портфеля: рівень доходності та ліквідності окремих фінансових інструментів;
- можливість виходу з проектів у разі їх недостатньої ефективності та формами, що використовуються для цього;
- можливість продажу частини основних засобів і нематеріальних активів, їх стан та можлива ціна реалізації [36,с.217].

В сфері фінансової діяльності:

- інвестиційна привабливість підприємства для зовнішніх інвесторів, що визначає можливість ефективного розміщення додаткової емісії акції;
- кредитоспроможність підприємства щодо обслугованою зовнішніх боргів, що визначає можливість підприємства залучити банківські кредити;
- наявна структура капіталу, обсяг кредитів та позик, терміни їх повернення;
- імідж та ділова репутація підприємства [18,с.102].

І.О.Бланк виділяє по сім зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на формування грошових потоків (рис. 1.5).

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ	ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ
<ul style="list-style-type: none"> • кон'юнктуру товарного ринку; • кон'юнктуру фінансового ринку; • систему оподаткування підприємств; • сформовану практику кредитування постачальників і покупців продукції (правила ділового обороту); • систему здійснення розрахункових операцій господарюючих суб'єктів; • доступність фінансового кредиту; • можливість залучення коштів безоплатного цільового фінансування 	<ul style="list-style-type: none"> • стадію життєвого циклу, на якій знаходиться підприємство; • тривалість операційного та виробничого циклів; • сезонність виробництва та реалізації продукції; • амортизаційну політику підприємства; • невідкладність інвестиційних програм; • коефіцієнт операційного левериджу; • фінансовий менталітет власників і менеджерів підприємства

Рис. 1.5. Класифікація факторів впливу на грошові потоки за І.О.Бланком*

*Джерело: сформовано автором на основі [6]

М.Д.Білик зауважує, що платіжна криза в Україні зумовлена «витратним» характером економіки: сукупні витрати в країні значно перевищують сукупні доходи. Це пояснюється насамперед тим, що підприємства не здатні генерувати позитивний грошовий потік від операційної діяльності [4,с.224]. У зв'язку з цим, вона розглядає наступні фактори (наведені на рис.1.6), що визначають грошові потоки вітчизняних підприємств.

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ	ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ
<ul style="list-style-type: none"> • загальну платіжну кризу в країні; • низький рівень виробництва; • розвиток науки і техніки; • низьку купівельну спроможність населення; • невідрегульованість правового забезпечення; • недосконалість податкової політики; • неплатоспроможність підприємств. 	<ul style="list-style-type: none"> • висока частка умовно-постійних витрат у собівартості; • енерготрудомісткість та ресурсозатратність наявних технологій; • низька якість продукції в поєднанні з її високою ціною; • «тінізація» частини господарського обороту; • брак джерел довгострокового фінансування капіталовкладень; • низький рівень управління дебіторською заборгованістю та виробничими запасами.

Рис. 1.6. Класифікація факторів впливу на грошові потоки за М.Д.Білик*

*Джерело: сформовано автором на основі [4]

Варто зазначити, що поділ чинників на зовнішні та внутрішні є умовним, оскільки існує зворотний зв'язок: криза на макrorівні спричиняє кризу на мікрорівні, і навпаки [4, с.224].

Заслугове уваги класифікація факторів, які впливають на зміну грошового потоку, запропоновані Г.Ф.Савицькою. Вона розрізняє чинники 1-го, 2-го, 3-го... n-го порядку за видами діяльності підприємства [39,с.519]. Причому кожний подальший акумулює вплив чинників більш низького порядку. В економічному аналізі широко використовується поняття «показник чинника», що означає що даний показник можна розглядати як чинник, який визначає значення іншого показника, але більш високого порядку. Тому чим вище порядок аналізованого показника, тим більше число чинників визначає його кількісне значення[39,с.517].

Заслугове уваги робота А.О.Макарової, яка пропонує для визначення та аналізу факторів, які характеризують грошові потоки використовувати причинно-наслідкову діаграму Ісікави[28,с.123]. Дана діаграма є графічним зображенням, де у стислій формі та логічній послідовності розподілені усі причини. Виходячи з визначення, що «грошовий потік являє собою рух грошових коштів та їх еквівалентів в результаті господарської діяльності підприємства з урахуванням фактору часу, простору, ризику та ліквідності», авторка робить висновок: «Фактори, які характеризують грошові потоки підприємства – це фактори часу, простору, ризику та ліквідності, а також сама господарська діяльність підприємства» [28,с.124].

Проведені дослідження, щодо вивчення факторів, які впливають на формування грошових потоків, важливі, але на думкуВоробйова Ю.М., варто звернути увагу на фактори, які впливають на формування чистого грошового потоку (Додаток Д). Саме чистий грошовий потік може бути розглянутий як індикатор платоспроможності та фінансової стійкості підприємства. Виявлення таких факторів є значним, тому що проведення факторного аналізу чистого грошового потоку надає можливість з'ясувати залежність між дефіцитним або надлишковим грошовим потоком і основними

фінансовими показниками діяльності підприємства[7,с.512].Достовірність факторного аналізу залежить від кількості факторів та достовірності фінансових показників.

Такими факторами є:

- частка позитивного грошового потоку у загальному обсязі чистого грошового потоку;
- частка чистого грошового потоку у загальному обсязі чистого прибутку;
- рентабельність продажів;
- коефіцієнт оборотності повної собівартості;
- коефіцієнт генерування повною собівартістю негативного грошового потоку [35, с.127].

Для проведення більш повного аналізу наведені фактори можуть бути деталізовані з метою визначення об'єктивних рис у діяльності підприємства.

Взаємозв'язок між фінансовими показниками та даними бухгалтерського балансу можна визначити за допомогою надлишкового або дефіцитного грошового потоку. Це дозволяє судити про достовірність поданої фінансової інформації.Фактори, які впливають на надлишковий або дефіцитний грошовий потік:

- потокоємність продажу;
- оборотність оборотних активів;
- коефіцієнт поточної ліквідності;
- коефіцієнт генерування позикового капіталу чистим грошовим потоком;
- частка чистого грошового потоку у загальному обсязі витрат[12,с.113].

З вищенаведеного можна зазначити, що велике значення, як для теорії, так і практики, має вивчення системи факторів формування грошового потоку. З теоретичної точки зору, знання факторів необхідне для розуміння суті грошового потоку, його структурної динаміки, розробки шляхів

оптимізації. З точки зору практики, знання комплексу факторів і причин, що вплинули на формування та динаміку грошового потоку, дає можливість не тільки правильно оцінити результати управління діяльністю підприємства, але і генерувати грошовий потік для досягнення певних результатів.

1.3. Методичні підходи до планування грошових потоків підприємства

Плануванням руху грошових потоків називають діяльність з підготовки сукупності планів і цільових планових показників з формування цього активу в операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства у майбутньому періоді [11,с.110]. В планах прогнозуються майбутні можливі джерела надходження та витрачання грошових ресурсів підприємства, з метою забезпечення його платоспроможного стану у прогнозованому періоді.

Сюркало Б.І зазначає, що планування руху грошових коштів є безумовно важливим для стратегічного планування фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому, безпосередньо впливає на підвищення його прибутковості, на удосконалення процесу прийняття управлінського рішення і зменшення ймовірності здійснення руйнівних помилок при проведенні підприємницької діяльності [42].

Головні завдання, які ставить перед собою планування грошових коштів це:

- забезпечення необхідними грошовими ресурсами усіх видів діяльності підприємства (операційну, інвестиційну та фінансову);
- обґрунтоване та доцільне використання наявних фінансових ресурсів;
- збалансування здійснюваних платежів з метою запобігання надмірних коливань грошових потоків;
- наявність контролю за виникненням та використанням грошового активу [23].

Науковець Ясишена В.В. визначає, що об'єктами планування виступають безпосередньо самі доходи підприємства, капітальні інвестиції та інші види інвестування у підприємство, позикові кошти у вигляді банківських кредитів, взаємовідносини з державним бюджетом та позабюджетними установами, потреба підприємства у обігових коштах та джерел їх покриття та ін [54,с.565].

У статті Демінін О. виділяє наступні принципи планування руху грошових коштів :

- 1) принцип обґрунтування мінімально необхідного обсягу грошових коштів, який повинен бути в обігу підприємства для забезпечення його ліквідності;
- 2) принцип дотримання пропорцій грошових коштів між основними складовими виробничого процесу;
- 3) принцип дотримання гнучкості планування грошових потоків;
- 4) принцип оцінки ефективності використання грошових коштів;
- 5) принцип адекватності інтервалів та способів планування [16,с.16].

Плануванням і побудовою прогнозних фінансових моделей повинна займатися планово-фінансова служба підприємства. Інформацію для фінансового планування повинна забезпечувати служба бухгалтерії на основі фінансового і управлінського обліку [41, с.76-77].

Метод прогнозування (планування) грошових потоків - сукупність конкретних методик, способів та прийомів визначення якісних характеристик та проведення кількісної оцінки основних параметрів руху грошових коштів суб'єкта господарювання у плановому періоді [46,с. 227].

В економічній літературі до генеральних та загальноприйнятих методів, що найчастіше використовуються при плануванні грошових потоків(і при плануванні будь-якої діяльності) підприємства належать наступні:

- нормативний метод;
- розрахунково-аналітичний метод;
- метод оптимізації фінансових рішень;

– фінансово-математичне моделювання [3,с. 115].

Проаналізуємо ці методи детальніше та визначимо їх особливості та відмінні риси по кожному окремо.

Сутність нормативного методу в тому, що в його фундаменті лежать системи фінансових норм та техніко-економічних нормативів, що відображають процес формування грошових потоків підприємства та надають характеристику джерелам їх виникнення та фінансового забезпечення [7,с. 542].

Перевага цього методу в тому, що він досить простим у застосуванні та обрахунках. Він не вимагає значної затрати трудових ресурсів і є універсальним для будь-якого підприємства, в незалежності від його організаційно-правової форми, розміру, сфери та специфіки діяльності.

Недоліки методу: сфера його використання є односторонньою через його методологічні особливості та обмеження. Наприклад, застосування нормативного методу при оцінці запланованих показників руху грошових коштів є можливим лише за умови пристосування абсолютних та відносних нормативів до організації грошових потоків, та їх обов'язкове вираження у кількісній формі [38,с.98].

Особливість розрахунково-аналітичного методу при плануванні грошових потоків: на підставі вже досягнутих фінансово-економічних характеристик грошових потоків за минулі періоди, які приймаються за базу, та на основі розрахованих індексів зміни у плановому періоді, залежно від зміни інших показників обраховується цільова (планова) величина руху грошових коштів підприємства [7,с.543]. Розрахунково-аналітичний метод використовується як додаток до нормативного і дає змогу сформулювати плановий показник та систему орієнтирів (факторів) при розробці стратегій управління грошовими потоками підприємства.

Основні недоліки: застосування даного методу йде у супроводі з певним суб'єктивізмом. Адже, оцінка, аналіз та саме прийняття управлінського рішення базується на проведеній експертній оцінці основних факторів

(параметрів), які впливають на рух грошових коштів в результаті проведення сукупності господарських операцій впродовж діяльності, в основі якої лежить особиста думка експертів [38,с. 97].

Метод оптимізації фінансових рішень полягає у розробці декількох альтернативних сценаріїв розвитку подій для обрання найкращого оптимального варіанту серед існуючих, при умові визначених та фіксованих інших умовах [38,с.100]. В рамках цього методу, при виділенні окремих факторів руху грошових потоків, є доцільним та раціональним активне використання і інших методів. Наприклад, при обґрунтуванні обрання окремого чинника руху грошового потоку, можна застосувати критерії здійснення оптимізації параметрів та показників моделі грошових розрахунків на підприємстві, таким чином врахувати специфіку фінансово-господарської діяльності в умовах функціонування у ринковій економіці. При плануванні грошових потоків логічно використати такі критерії оптимізації фінансових рішень при управлінні грошовими коштами (рис.1.7).

Максимізація рентабельності власного капіталу
Мінімізація витрат на управління та обслуговування виробництва і збут продукції
Зменшення терміну іммобілізації (знерухомлених) фінансових ресурсів
Максимізація використання ефекту фінансового левериджу
Максимізація абсолютної суми прибутку підприємства та максимізація прибутку на одиницю вкладеного капіталу
Максимізація вартості капіталу підприємства
Мінімізація тривалості обороту капіталу, тобто прискорення оборотності капіталу
Мінімізація податкових зобов'язань

Рис1.7. Критерії оптимізації фінансових рішень

**Джерело: сформовано автором на основі [38]*

У фінансово-математичному моделюванні здійснюється кількісна оцінка взаємозалежних зв'язків між окремими показниками та чинниками,

що здійснюють на них вплив. Ці взаємозв'язки відображаються у фінансово-математичній моделі, що являє собою математичну інтерпретацію руху грошових коштів, в результаті здійснення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, найбільш приближену до дійсності реального життя. Параметри впливу на показники, які лежать в основі цієї моделі та характеризують головні закономірності створення грошового потоку, математично описуються через символи та рівняння, функції, таблиці та графіки[15,с.367].

Зосередження розроблених планів грошових потоків здійснюється у спеціальному плановому документі – план надходження та витрачання грошових коштів. Саме він є однією зі складових поточного фінансового плану.

План надходження і витрачання грошових коштів готується на плановий рік помісячно з метою прослідковування та передбачення сезонних коливань грошового потоку. План містить у собі прогноз грошових потоків по окремих видах діяльності та по підприємству в цілому [41,с.77].

Обов'язковим при плануванні грошових потоків є розрахунок обсягу валового та чистого грошового потоку у розрізі часу та по окремих видах діяльності (операційній, інвестиційній та фінансовій) [27,с.201]. План надходження й витрачання коштів доцільно розробляти на підприємстві в послідовності наведеній на рис.1.8.

I етап - прогнозується надходження й витрати коштів по операційній діяльності підприємства, тому що ряд результативних показників цього плану служать вихідною передумовою розробки інших складових його частин.

II етап - розробляються планові показники надходження й витрати коштів по інвестиційній діяльності підприємства (з обліком чистого грошового потоку по операційній його діяльності).

III етап - розраховуються планові показники надходження й витрати коштів по фінансовій діяльності підприємства, що покликане забезпечити джерела зовнішнього фінансування операційної й інвестиційної його діяльності в майбутньому періоді.

IV етап - прогнозуються валові й чистий грошові потоки, а також динаміка залишків коштів по підприємству в цілому

Рис. 1.8. Процес планування грошових потоків*

*Джерело: сформовано автором на основі [27]

Планування надходження й витрачання коштів від операційної діяльності може здійснюватися наступними шляхами:

- 1) на основі запланованого обсягу реалізованої продукції;
- 2) на основі цільової суми чистого прибутку (рис. 1.9).

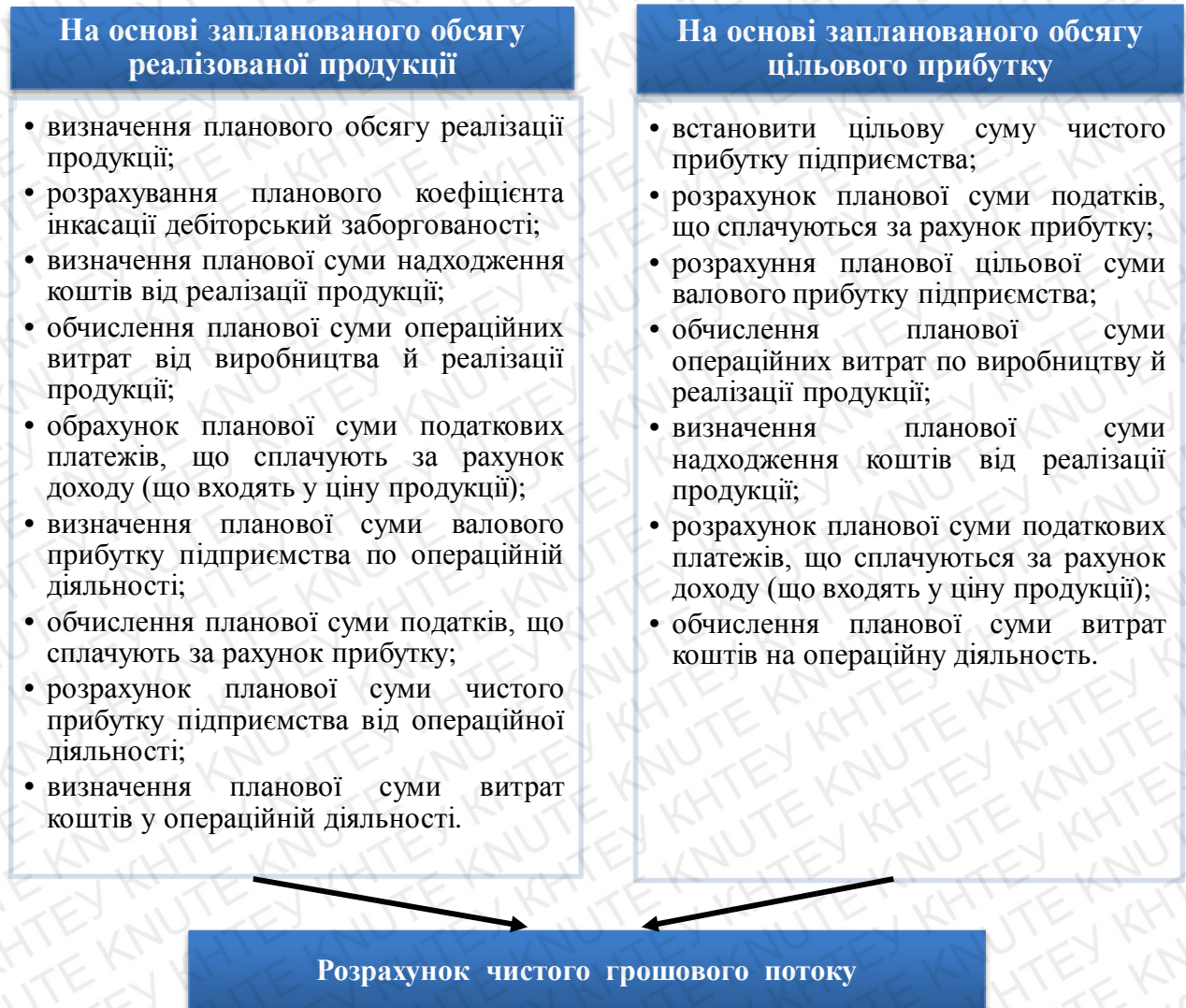

Рис. 1.9. Прогнозування надходжень та витрачання грошових коштів підприємства*

*Джерело: сформовано автором на основі [38]

Поетапно розглянемо процедуру планування руху грошових коштів на основі запланованого обсягу виробництва та реалізації продукції.

На початковому етапі планування грошових потоків потрібно визначитись з обсягами виробництва продукції, які підприємство зможе забезпечити виходячи із виробничих потужностей і попиту на власну продукцію

(заплановані обсяги продажу у розрізі окремих видів продукції об'єднуються в загальний обсяг реалізації підприємства) (див. рис. 1.10).

Рис.1.10. Методологія прогнозування грошових потоків підприємства

**Джерело: сформовано автором на основі [41]*

Основною статтею надходження грошових коштів на підприємство є чистий дохід від реалізації готової продукції. Тому, на другому етапі здійснюється планування обсягу реалізації. Для цього досліджуються обсяги продажу в минулих періодах, вивчаються укладені договори на плановий період, стан ринків збуту, цінова політика та загальне економічне становище. Вартість реалізованої готової продукції за певний період не завжди збігається

з отриманими сумами коштів. При плануванні суми виручки від реалізації потрібно враховувати коливання обсягу продажу, коливання ціни одиниці продукції і рівень дебіторської заборгованості[29, с.118].

Наступним етапом буде визначення чистого прибутку, який розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації та операційними витратами, за мінусом податків на прибуток підприємств[50,с.304].

Якщо підприємство працює ефективно то позитивний грошовий потік від продажу готової продукції повинен перевищувати суму витрачань (відтік) грошових коштів, які пішли на погашення зобов'язань.

Для кожного підприємства метою є генерування позитивного грошового потоку більшого за негативний, який вони намагаються зменшити. Але, якщо на власні витрати підприємство має безпосередній вплив, то на доходи впливати значно складніше. Витрачання грошових коштів, наприклад, погашення кредиторської заборгованості, контролюється менеджерами, тому в більшій мірі залежить від рішення самого підприємства. Позитивний потік грошових коштів, наприклад, погашення дебіторської заборгованості, в основному залежать від контрагента, який вирішує оплачувати або не оплачувати рахунок, тому і є менш контрольованим. Саме тому, особливої уваги потребує контроль за ритмічністю погашення дебіторської заборгованості [54, с.570].

Тому наступним етапом планування надходжень від операційної діяльності є отримання коштів від дебіторів підприємства у результаті реалізації її готової продукції.

Планування цієї суми ґрунтується на результатах аналізу термінів погашення дебіторської заборгованості та визначені середнього періоду її погашення.

На подальшому етапі планування розраховується розмір і період погашення кредиторської заборгованості за поставлені матеріали, з заробітної плати, відрахування на соціальні заходи, погашення кредитів та

відсотків. Величина матеріальних витрат і витрат на заробітну плату розраховується за допомогою процентного співвідношення, яке склалося в структурі витрат [41, с.77-78].

На наступному етапі визначається сума амортизації, яка розраховується на основі об'єктів підприємства, що амортизуються, такі як матеріальні (основні засоби) та нематеріальні активи (ліцензії, права на технології та комп'ютерні програми, тощо) і залежно від обраного методу нарахування амортизації [50, с.303]. Планову суму амортизації слід визначати, виходячи з інвестиційної політики підприємства і можливого майбутнього маневрування амортизаційним фондом, що формується з щорічних відрахувань, тому що саме він є основним джерелом власних інвестиційних ресурсів.

Шляхом поелементного додавання позитивних і негативних грошових потоків підприємства, складові яких розраховано на попередніх етапах, розраховується загальна сума надходжень і витрачання грошових коштів.

На останньому етапі проводиться співвідношення позитивного і негативного грошового потоку з метою виявлення наявного дефіциту чи надлишку грошових коштів. Це дозволить визначити ступінь збалансованості грошових потоків та проаналізувати синхронність формування додатного та від'ємного грошового потоку у плановому періоді за окремі проміжки часу. Кінцевим заходом є коригування запланованого грошового потоку для забезпечення рівномірного позитивного грошового потоку.

При плануванні грошового потоку від інвестиційної діяльності необхідно прийняти до уваги:

- розроблені програми реального інвестування;
- наявний портфель інвестицій на підприємстві;
- запланований розмір інвестиційного прибутку від інвестицій;
- суму надходжень від продажу основних засобів та нематеріальних активів.

При плануванні грошового потоку від фінансової діяльності необхідно врахувати:

- вартість запланованої емісії власних акцій;
- вартість залученого капіталу;
- запланований обсяг і вартість довгострокових і короткострокових кредитів і позик в усіх їх формах (грошові, товарні тощо);
- надходження від безоплатного цільового фінансування;
- суму планових виплат основного боргу та відсотків по залучених кредитах і позиках;
- обсяг запланованих виплат дивідендів акціонерам[54,с.568].

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що планування руху грошових коштів є головною умовою ефективного управління грошовими коштами підприємства. Воно дає змогу раціонально пов'язати та синхронізувати грошові потоки для забезпечення фінансової рівноваги та платоспроможності підприємства.

Розглянута послідовність прогнозування грошових потоків дозволяє визначити обсяг вихідного та вхідного грошових потоків підприємства в плановому періоді, а також розробити інструменти синхронізації та балансування грошових потоків.

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕРМОКОМПЛЕКС»

2.1. Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «Термокомплекс»

Метою проведення аналізу фінансово – господарської діяльності підприємства є надання об'єктивної оцінки фінансового стану, фінансових результатів, ефективності фінансової діяльності підприємства для прийняття ефективних управлінських рішень.

Інформаційною базою аналізу стали матеріали фінансової звітності та управлінського обліку підприємства ТОВ «Термокомплекс» (Додаток Е).

Товариство з обмеженою відповідальністю «Термокомплекс» - це господарське товариство, що є юридичною особою, має статутний фонд, поділений на частки, розмір яких визначається установчими документами, і несе відповідальність за своїми зобов'язаннями тільки своїм майном. Учасниками товариства є фізичні особи, між якими у березні 2001 року укладений договір у письмовій формі, в якому визначено умови здійснення спільної діяльності та інші умови.

Юридично організація була зареєстрована 06.03.2001 року. Код суб'єкта господарювання за ЄДРПОУ: 31399548.

Місцезнаходження ТОВ „Термокомплекс”: 08500, м. Фастів Київської області, вул. Гусева, 27а

Основним видом діяльності підприємства є: 29.99 виробництво інших машин і устаткувань спеціального призначення, а саме виготовлення пальників, теплогенераторів, сепараторів та одоризаторів природного газу, а також їх монтаж, технічне обслуговування і ремонт (коди за КВЕД : 33.12, 33.20).

Трудовий колектив підприємства складається з 44 осіб, які здійснюють свою трудову діяльність на основі трудового договору, з яких 12 чоловік –

управлінський і інженерно-технічний персонал (директор, бухгалтерія, начальники підрозділів, інженери, конструктори), 24 чоловіка – виробничий персонал (зварники, токарі, слюсарі) і 8 чоловік обслуговуючого персоналу.

Для своєї діяльності підприємство має власні виробничі потужності (верстати токарно-гвинторізні, свердлильні, фрезерні, шліфмашинки, штампи для вирубки, згинання, пробивні, пили, преси та інше), має відповідних фахівців, а також виробничі запаси, необхідні для виготовлення продукції та надання послуг.

Основні покупці: підприємства України, Білорусі та Казахстану.

Спочатку проаналізуємо фінансові результати діяльності підприємства ТОВ «Термокомплекс» на основі «Звіту про фінансові результати» за 2015-2017рр. (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Динаміка обсягу фінансових результатів діяльності ТОВ
«Термокомплекс» за 2015-2017рр.**

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016/ 2015	2017/ 2015	2016/ 2015	2017/ 2015
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	28286,3	55623,8	22437,6	27337,5	-5848,7	96,65	-20,68
Інші операційні доходи	392,9	1,8	13,3	-391,1	-379,6	-99,54	-96,61
Інші доходи	329,4	264,5	170,3	-64,9	-159,1	-19,70	-48,30
Разом доходи	29008,6	55890,1	22621,2	26881,5	-6387,4	92,67	-22,02
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	24370,2	50488,5	20195,6	26118,3	-4174,6	107,17	-17,13
Інші операційні витрати	1257,5	966,8	888,0	-290,7	-369,5	-23,12	-29,38
Інші витрати	-	-	-	-	-	-	-
Разом витрати	25627,7	51455,3	21083,6	25827,6	-4544,1	100,78	-17,73
Фінансовий результат до оподаткування	3380,9	4434,8	1537,6	1053,9	-1843,3	31,17	-54,52
Податок на прибуток	608,6	798,3	276,8	798,3	276,8	100,00	100,00
Чистий прибуток (збиток)	2772,3	3636,5	1260,8	864,2	-1511,5	31,17	-54,52

На основі проведених розрахунків, ми можемо сказати, що протягом аналізованого періоду підприємство ТОВ «Термокомплекс» зменшило обсяги своєї діяльності, що призвело до скорочення чистого доходу від реалізації продукції у 2017 році на 5848,7 тис. грн. або на 20,7 % порівняно з базовим 2015 роком, коли цей показник склав 28286,6 тис. грн. Проте ми можемо спостерігати стрімкий приріст виручки у 2016 році на 96,7% (55623,8 тис. грн.), що пояснюється специфікою підприємства і залежності його результатів діяльності від кількості отриманих замовлень на виробництво устаткування. Інші операційні доходи у 2017 році порівняно з 2015 роком суттєво 979,6 тис. грн. або на 96,6%. В загальному доходи від операційної (основної) діяльності підприємства скоротилися на 22% і склали 22621,2 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції, у зв'язку зі збільшенням (скороченням) виробництва (реалізації), змінюється пропорційно доходу : у 2016 році вона склала 20195,6 тис. грн., що на 17,3% менше за 2015 рік, і в 2016 році (коли зріс дохід від реалізації до 55623,8 тис. грн.) досягла 50488,5 тис. грн. що на 107,2% вище за 2015 рік. Інші операційні витрати зменшилися з 2015 року по 2017 рік на 29,4% або на 369,5 тис. грн. Загальні витрати у 2017 році склали 32083,6 тис. грн.

І, як результат зменшення обсягів реалізації продукції, протягом періоду спостерігається спад чистого прибутку з 3772,3 тис. грн. у 2015 році до 1260,8 тис. грн. у 2017 році, або на 1511,5 тис. грн. чи 54,5%.

Фінансовий стан - це економічна категорія, що визначає реальну та потенційну платоспроможність підприємства забезпечити фінансування поточної діяльності, певний рівень саморозвитку підприємствата погашення зобов'язань перед суб'єктами господарювання[13,с.57]. Кількісно вимірюється системою показників.

Діагностика фінансового стану підприємства являє собою процес дослідження основних результатів його фінансово-господарської діяльності, з

метою визначення рівня захищеності його інтересів від різноманітних загроз і виявлення резервів щодо підвищення його фінансового стану[25, с.550].

Аналіз фінансового стану підприємства полягає в дослідженні господарської діяльності підприємства в наступних напрямках:

- Аналіз майнового стану;
- Аналіз ліквідності;
- Аналіз фінансової стійкості;
- Аналіз ділової активності;
- Аналіз рентабельності[25, с.551].

Ці складові частини тісно взаємопов'язані між собою і їх поділ необхідно лише для більш чіткого розділення і розуміння висновків з аналітичних процедур аналізу фінансово-господарської діяльності організації.

Аналіз майнового стану ТОВ «Термокомплекс» складається з таких компонентів як: аналізу активів і пасивів балансу (табл.2.2 та табл 2.3) та аналізу показників майнового стану (табл. 2.4).

Таблиця 2.2

Динаміка обсягу активів ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
I. Необоротні активи							
Незавершені капітальні інвестиції	299,2	-	-	-	-	-	-
Основні засоби	1449,6	1475,5	1489,9	25,9	14,4	1,8	1,0
первісна вартість	3195,7	3494,4	3771,7	298,75	277,3	9,3	7,9
знос	1746,1	2018,9	2281,4	272,85	262,5	15,6	13,0
Усього за розділом I	1599,2	1625,1	1489,9	25,9	-135,2	1,6	-8,3
II. Оборотні активи							
Запаси	4703,4	4013,8	1877,7	-689,55	-2136,1	-14,7	-53,2
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	334,9	1705,4	1902,5	1370,5	197,05	409,2	11,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з	2053,5	970,9	95,5	-1082,6	-875,4	-52,7	-90,2

бюджетом							
----------	--	--	--	--	--	--	--

Продовження табл. 2.2

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016
у тому числі з податку на прибуток	777,2	178,4	0,5	-598,75	-177,9	-77,0	-99,7
Інша поточна дебіторська заборгованість	730,6	763,7	163,8	33,1	-599,9	4,5	-78,6
Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	-	-	-	-
Гроші та їх еквіваленти	2257,3	2197,0	3504,2	-60,25	1307,15	-2,7	59,5
Усього за розділом II	10137,7	9776,2	7845,6	-361,5	-1930,65	-3,6	-19,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	-	-	-	-	-	-	-
Баланс	11736,9	11401,3	9335,5	-335,6	-2065,85	-2,9	-18,1

Як видно з даних табл. 2.2 за аналізований період загальна величина активів зменшилась на 2401,45 тис. грн. або на 20,5 % за рахунок зменшення обсягу оборотних активів на 22,6% або 2295,2 тис. грн. в загальному обсязі активів.

Загальний обсяг необоротних активів підприємства має низхідний характер. У 2017 році сума склала 1489,9 тис. грн. що на 135,2 тис. грн. або ж на 6,8 % менше ніж у 2015 році. Оскільки основою необоротних активів підприємства «Термокомплекс» є основні засоби, то збільшення суми необоротних активів у 2016 році сталося за рахунок їх збільшення на 40,3 тис. грн. Сума зносу кожного року зростала, то можна зробити висновок, що збільшування вартості можливе через здійснення переоцінки в аналізований період або закупівлі нових основних засобів.

Загальний обсяг оборотних активів підприємства зменшується. У 2017 році оборотні активи склали 7845,6 тис. грн, що на 2292,15 тис. грн. або на 22,6% менше ніж у 2015 році. Таке зменшення є результатом зменшення виробничих запасів на 2825,65 тис. грн., дебіторської заборгованості за

розрахунками з бюджетом на 1958,0 тис. грн. або на 95,3% та іншої поточної заборгованості на 77,6% або на 566,8 тис. грн.

Головну питому вагу в загальному обсязі активів займають оборотні активи (рис 2.1).

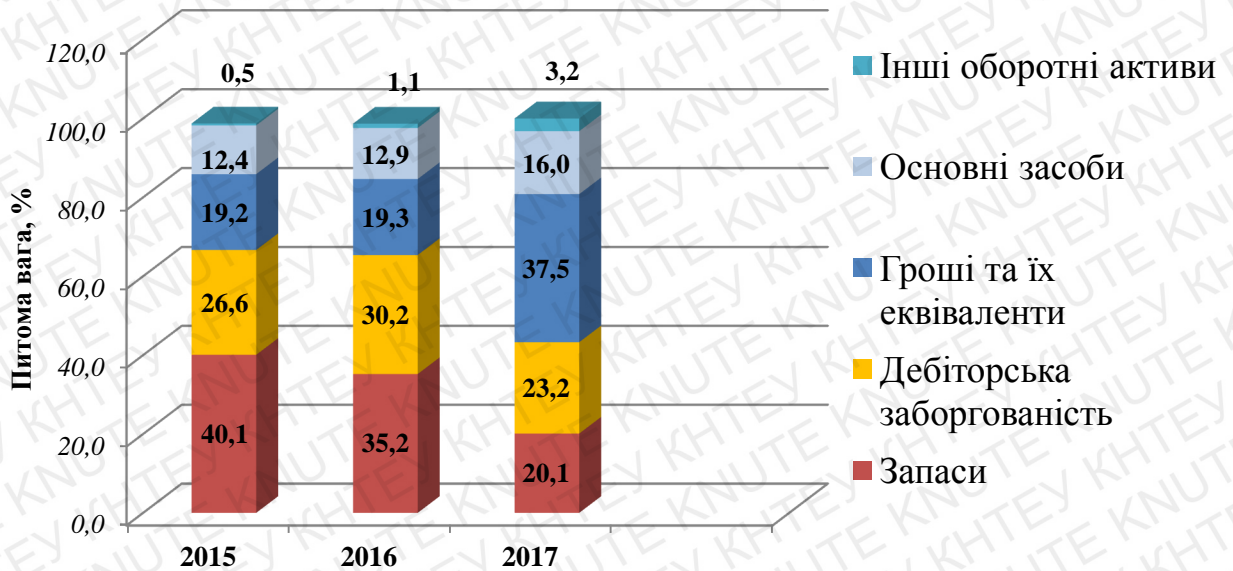

Рис 2.1 Структура активів ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр. (%)

У 2017 році їх вага склала 84 %, що на 1,4 % менше ніж у 2015 році. Необоротні активи у 2017 році відповідно займають 16 % (основні засоби). Подібна структура притаманна активам підприємства «Термокомплекс» протягом усього аналізованого періоду: частка оборотних активів коливалася від 87% до 84%. Це може мати як позитивні, так і негативні наслідки для підприємства. З одного боку, переважання у структурі майна більш ліквідних оборотних активів позитивно позначиться на поточній платоспроможності підприємства, але, з іншого боку, мобільні активи в найбільшій мірі піддані інфляційним процесам і втрачати внаслідок природних втрат.

Оскільки питома вага необоротних активів підприємства все ж таки менше 50% в загальній структурі, можна зробити висновок, що підприємство має легку (мобільну) структуру активів, що свідчить про незначні накладні

витрати та високу чутливість до змін виручки. Адже оборотний капітал має вищу швидкість обороту, а значить забезпечує більший приріст прибутку.

Аналіз динаміки обсягу капіталу підприємства за три роки діяльності представлено в аналітичній табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка обсягу капіталу ТОВ «Термокомплекс» за 2015 -2017 рр.

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %		Середній темп приросту, %
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016/2015	2017/2016	2016/2015	2017/2016	
<i>I. Власний капітал</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Статутний капітал	800,0	800,0	800,0					
Додатковий капітал	-	-	-	-	-	-	-	-
Резервний капітал	-	-	-	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4025,5	5612,8	6056,2	1587,4	443,3	39,4	7,9	22,66
Неоплачений капітал								
Усього за розділом I	4825,5	6412,8	6856,2	1587,4	443,3	32,9	6,9	19,20
<i>II. Довгострокові зобов'язання цільове фінансування та забезпечення</i>	71,7	140,8	119,8	69,1	-21,0	96,3	-14,9	29,26
<i>III Поточні зобов'язання</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Короткострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-	-
товари, роботи, послуги	9,8	140,9	138,9	131,1	-1,9	1337,2	-1,4	276,48
розрахунками з бюджетом	10,1	73,3	94,1	63,2	20,9	625,2	28,5	205,23
у тому числі з податку на прибуток	-	84,3	57,4					
зі страхування	-	45,3	38,5	-25,9	45,3	-100,0	100,0	100,00
з оплати праці*	71,3	128,5	143,9	57,3	15,4	80,4	12,0	42,11
Доходи майбутніх періодів	-	-	-	-	-	-	-	-
Інші поточні зобов'язання	6735,7	4482,6	1944,2	-2253,1	-2538,4	-33,5	-56,6	-46,28
Усього за розділом III	6839,8	4847,7	2359,5	-1992,1	-2488,2	-29,1	-51,3	-41,27
Баланс	11736,9	11401,3	9335,5	-335,6	-2065,9	-2,9	-18,1	-10,82

Обсяг капіталу, відповідно як і активів, зменшився на 2401,5 тис. грн.

У складі власного капіталу ТОВ «Термокомплекс» представлено статутний капітал та нерозподілений прибуток. Оскільки статутний капітал

на підприємстві протягом трьох років залишався незмінним, на рівні 800 тис. грн., то усі зміни у розділі I пасиву є результатом динаміки нерозподіленого прибутку. Власний капітал підприємства «Термокомплекс», за аналізований період збільшився. У 2017 році капітал склав 6856,2 тис. грн., що на 2030,7 тис. грн. або на 42,1% більше ніж у 2015 році.

Поточні зобов'язання підприємства за 2015-2017рр.суттєво зменшилися, а саме на 4480,3 тис. грн. або на 65,5% і склали у 2017 році – 2359,5 тис. грн. (у 2015 році – 6839,8 тис. грн.) в результаті зменшення обсягу «Інші поточні зобов'язання» на 4791,5 тис. грн. або на 71,1 % порівняно з базовим 2015 роком.

Довгострокові зобов'язання та цільове фінансування та забезпечення за аналізований період зросли на 48,1 тис. грн. Різкий ріст стався в період з 2015 на 2016 рік при виділенні ТОВ «Термокомплекс» коштів для виплат працівникам, постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, та збільшення резерву відпусток. Довгострокові зобов'язання займають найменшу питому вагу у структурі пасивів (рис 2.2).

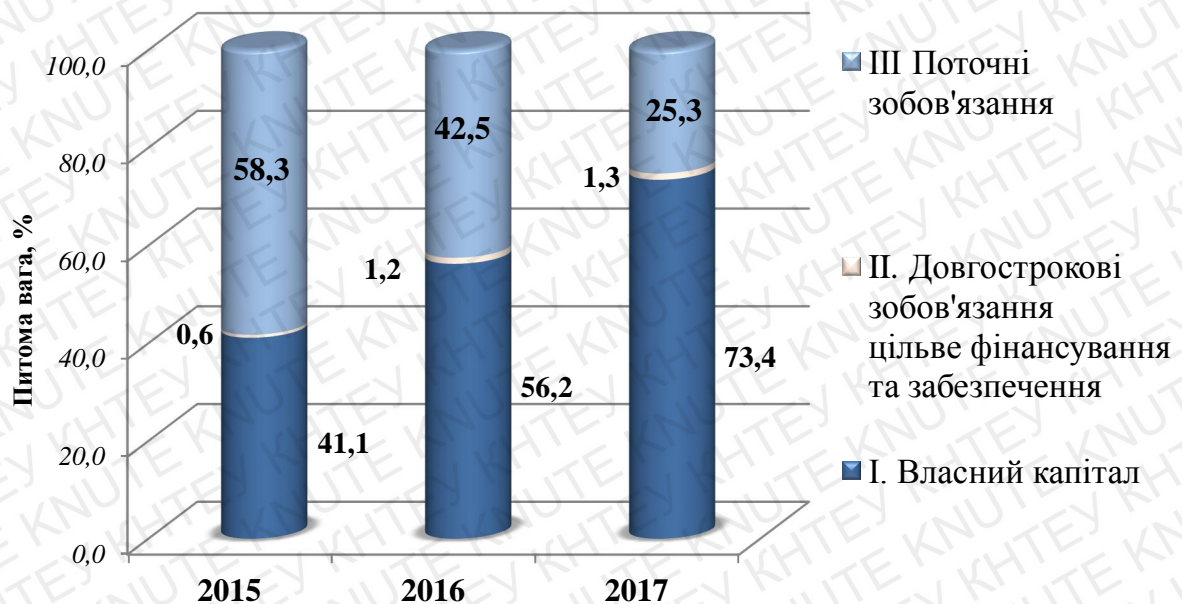

Рис 2.2 Структура капіталу ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр. (%)

У 2017 році стрімко змінюється структура пасивів підприємства (рис. 2.2). Якщо у 2015 році власний капітал становив 41,4%, а поточні

зобов'язання 58,3%, то у 2017 році : частка власного капіталу стала 73,4%, а поточних зобов'язань - 25,3%. Це свідчить про збільшення автономності підприємства від фінансування із зовнішніх джерел. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення складають незначну частину в питомому обсязі капіталу підприємства і коливаються від 0,6 до 1,3%.

Основні засоби-один з найважливіших чинників будь-якого виробництва. Їх стан та ефективне використання прямо впливають на кінцеві результати діяльності. Раціональне використання основних засобів сприяє поліпшенню всіх техніко-економічних показників [14, с.214].

Проаналізуємо зміни стану та ефективності використання основних засобів у ТОВ «Термокомплекс» (табл.2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка обсягу, руху та ефективності використання основних засобів ТОВ «Термокомплекс» у 2015-2017рр.

Показники	Обсяг, тис. грн			Абс. зміна, тис. грн		Темпи приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016/ 2015	2017/ 2016	2016/ 2015	2017/ 2016
1. Основні засоби							
1.1. Залишкова вартість	1449,6	1475,5	1489,9	25,90	14,40	1,8	1,0
1.2. Первісна вартість	3195,65	3494,4	3771,7	298,75	277,30	9,3	7,9
1.3. Знос	1746,05	2018,9	2281,4	272,85	262,50	15,6	13,0
2. Чистий прибуток	2772,3	3636,5	1260,8	864,20	-2375,70	31,2	-65,3
2.1 Коефіцієнт придатності основних засобів	0,45	0,42	0,40	-0,03	-0,03	-6,9	-6,4
2.2 Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,12	0,13	0,16	0,01	0,03	4,8	23,3
2.3 Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,032	0,085	0,074	0,05	-0,01	168,6	-14,0
2.4 Коефіцієнт зносу основних засобів	0,55	0,58	0,60	0,03	0,03	5,7	4,7
2.5 Фондоозброєність	69,47	79,42	99,26	9,95	19,84	14,3	25,0
2.6 Фондовіддача основних засобів, грн	8,85	15,92	5,95	7,07	-9,97	79,8	-62,6

2.7 Фондомісткість основних засобів	0,11	0,06	0,17	-0,05	0,11	-44,4	167,6
2.8 Рентабельність основних засобів, %	0,87	1,04	0,33	0,17	-0,71	20,0	-67,9

В структурі необоротних активів підприємства «Термокомплекс» основну частину займають основні засоби, оскільки виготовлення їх продукції не потребує ліцензування та патентування. Будь-які інші нематеріальні активи (такі як права користування природними ресурсами, гудвіл, права на об'єкти промислової власності, авторські права, довгострокові інвестиції, тощо) також відсутні.

На ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр. спостерігається збільшення наявних основних засобів на 40,3 тис грн.. За цей же період збільшується ступінь зносу основних засобів з 55% до 60%, що є результатом їх фізичного зносу та морального застарівання з розвитком техніки та технологій.

Знос основних засобів випереджує їх оновлення, в результаті цього зменшується коефіцієнт придатності основних засобів до експлуатації у виробництві з 45 % до 40% . Тому підприємству слід починати розглядати плани з реконструкції та переоснащення виробництва.

Хоча слід зауважити, що на підставі коефіцієнтів зносу та придатності не завжди можна зробити висновки, щодо технічного стану обладнання: на суму накопиченого зносу впливає метод нарахування амортизації, що застосовує підприємство, грошова оцінка вартості основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а отож вона може не відповідати оцінці, отриманій за допомогою коефіцієнта придатності та, якщо підприємство має законсервоване обладнання, на нього нараховується амортизація на повне відновлення, однак фізично ці засоби не зношуються, а загальна сума зносу зростає [13, с.46].

Ступінь оновлення основних засобів у 2017 в порівнянні з 2015 зріс з 3,2% до 7,4%, що свідчить або про введення в експлуатацію нових основних засобів в аналізованому періоді або їх переоцінці при інвентаризації.

Фондоозброєність підприємства (рівень забезпеченості основними виробничими фондами промислово-виробничого персоналу підприємства) за 2015-2017 рр. зросла на 29,8 тис. грн. за рахунок зменшення середньооблікової чисельності працівників (з 46 до 38 чоловік), та зростання первісної вартості основних засобів.

Фондовіддача на підприємстві протягом аналізованого періоду зменшилася з 8,85 грн. до 5,95 грн., що означає що 2015 році на 1 грн середньої вартості основних засобів, що брали участь у виробництві, припадало 8,85 грн. чистого доходу від реалізації продукції, а в 2016 вже 5,95 грн. Це показує що ефективність використання основних засобів скорочується, внаслідок зменшення виручки від реалізації товарів, робіт та послуг протягом 2015-2017 рр., що в свою чергу сталося через скорочення замовлень.

Фондомісткість виробництва, тобто рівень середньорічної вартості основних засобів на одиницю вартості виробленої валової продукції, відповідно зростає з 0,11 до 0,17 грн.

Рентабельність основних засобів підприємства з 2015 по 2017 роки значно падає з 87% до 33%, що свідчить про зменшення ступіню використання основних засобів та скорочення їх здатності генерувати прибуток. Хоча у 2016 році рентабельність основних засобів склала 106%, що демонструє залежність цього показника від отриманого прибутку підприємством (яких залежить від чистого доходу, адже окрім основної, ніяку іншу діяльність підприємство не веде), який склав 3636,5 тис. грн., що на 54,5% більше за 2017 рік.

Фінансова стійкість підприємства—це характеристика стабільності його фінансового стану, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальному обсязі капіталу. Для оцінки фінансової стійкості підприємства розраховуються відносні показники фінансової стійкості і проводиться їх порівняння з нормативними значеннями [6, с.167].

Для ТОВ «Термокомплекс» динаміка цих показників представлена в табл.2.5.

Таблиця 2.5

Показники фінансової стійкості ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Показники	Алгоритм розрахунку	Обсяг , тис. грн			Абс. зміна, тис. грн. 2017/2015	Нормативні значення
		2015 р.	2016 р.	2017 р.		
<i>Власний капітал (ВК)</i>		4825,45	6412,8	6856,15	2030,7	
<i>Капітал (К)</i>		11736,9	11401,3	9335,45	-2401,45	
<i>Позиковий капітал (ПК)</i>		6911,5	4988,5	2479,3	-4432,15	
<i>Власний оборотний капітал (ВОК)</i>		3226,25	4787,7	5366,25	2140	
<i>Довгостроковий позиковий капітал (ДПК)</i>		71,7	140,8	119,8	48,1	
<i>Поточні пасиви (ПП)</i>		6839,75	4847,7	2359,5	-4480,25	
<i>Кредиторська заборгованість (КЗ)</i>		91,15	387,9	415,35	324,2	
		Рівень				
Коефіцієнт фінансової автономії	ВК/К	0,41	0,56	0,73	0,32	> = 0,5
Коефіцієнт покриття боргу	ВК/ПК	0,70	1,29	2,77	2,07	> 0,5
Коефіцієнт фінансової залежності	ПК/К	0,59	0,44	0,27	-0,32	< 0,5
Коефіцієнт поточних зобов'язань	ПП/ПК	0,99	0,97	0,95	-0,04	> 0,5
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	ДПК/ПК	0,01	0,03	0,05	0,04	< 0,2
Коефіцієнт фінансового ризику	ПК/ВК	1,43	0,78	0,36	-1,07	< = 1
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	НОА/ВК	0,33	0,25	0,22	-0,11	0,5-0,8
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	ВОК/ВК	0,67	0,75	0,78	0,11	> 0,4
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	ВОК/ОА	0,32	0,49	0,68	0,37	>0,1
Коефіцієнт фінансової стійкості	(ВК+ДПК)/К	0,42	0,57	0,75	0,33	>=0,7

Виходячи з результатів відображених у табл. 2.5, ми можемо окремо по кожному показникові зробити висновок.

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності) характеризує частку власного капіталу у загальній вартості авансованого капіталу. Чим більша частка власного капіталу, тим більша можливість подолати несприятливі ситуації щодо фінансового забезпечення господарської діяльності. Мінімальне критичне значення цього коефіцієнта — 0,5 [3, с.114]. На підприємстві цей показник у 2015р. склав 0,41, що менше мінімального критичного значення і свідчить про можливість зазнати значних фінансових ризиків. А у 2016 та 2017 році – 0,56 та 0,73 відповідно, що демонструє зміну в структурі пасиву в бік власного капіталу та підвищення збільшення рівня фінансової незалежності підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності характеризує частку запозичених коштів у загальному обсязі капіталу. Він є оберненим до коефіцієнту фінансової автономії, і відповідно зменшується протягом аналізованого періоду і досягає 0,27, при максимальному критичному значенні – 0,5.

Коефіцієнт поточних зобов'язань характеризує їх питому вагу у загальній сумі позикового капіталу. Протягом трьох років цей показник був більшим за мінімальну граничну норму (коливався від 0,95 до 0,99) що свідчить про те, що майже увесь позиковий капітал складається з поточних зобов'язань, і підприємство вільне від довгострокових кредитів, що зменшують його фінансову незалежність. Про що і свідчить обернений до цього показника коефіцієнт довгострокових зобов'язань, що демонструє вагу довгострокових зобов'язань, цільового фінансування та забезпечення в межах від 0,01-0,05.

Коефіцієнт фінансового ризику (плече фінансового важеля) характеризує кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн власного капіталу. На підприємстві у 2015 році коефіцієнт склав 1,43 (що перевищує норму). Критичним значенням цього коефіцієнта є 1, а нормальним вважається таке значення, за якого лише третина активів підприємства формується із залученого капіталу [7, с.169]. Але вже у 2016 р показник став

– 0,78, а у 2017 р. – 0,36, що є позитивною динамікою, адже зменшення цього коефіцієнта свідчить про зменшення залежності від залучених джерел та набуття власної фінансової автономії.

Коефіцієнт покриття показує здатність покриття підприємством своїх зобов'язань за рахунок власного капіталу. У 2015 році він склав 0,7, у 2016 році – 1,29, а у 2017 він дорівнював 2,77, що в тричі вище за 2015 р. Це свідчить про збільшення здатності підприємством виплачувати свої зобов'язання за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів характеризує рівень забезпеченості необоротних активів власними коштами. Мінімальне критичне значення складає – 0,5 [4, с.352]. І протягом 2015-2017 рр. коефіцієнт був нижчим за критичне значення і зменшувався від 0,33 до 0,22. Якщо показник має значення менше за 0,5, то це свідчитиме про те, що підприємство має власний капітал в основному для формування оборотних коштів, що, як правило, розцінюють негативно. За значення цього показника більшого за 0,8 роблять висновки про залучення довгострокових позик і кредитів для формування частини необоротних активів, що є цілком виправданим для будь-якого підприємства [35, с.411].

Коефіцієнт маневрування власного капіталу характеризує ступінь мобільності власного капіталу щодо можливого вільного маневрування ним. Цей коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто яку частину вкладено в оборотні кошти, а яку – капіталізовано [44, с.183]. Чим більше значення цього коефіцієнта, тим ліпший фінансовий стан, оскільки створюються кращі можливості фінансового забезпечення виробничої та інших видів діяльності, проведення розрахунків з кредиторами. У 2015 році він склав 0,67, у 2016 – 0,75, а у 2017 р. – 0,78, що на 12,3% більше за базовий період.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами. Мінімальне значення цього показника - 0,1. Коли показник опускається за це значення, то структура визнається незадовільною, а підприємство –

неплатоспроможним[4, с.353]. Коефіцієнт зростав кожного року, якщо у 2015 р. він дорівнював 0,32, то у 2017 зріс майже вдвічі і склав 0,68. Збільшення величини показника свідчить про непоганий фінансовий стан підприємства і його спроможність проводити незалежну фінансову політику.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2017 році досягнув норми і склав 0,75, що свідчить про стабільність його фінансового стану, яка забезпечується високою часткою власного капіталу в загальному обсязі капіталу.

Іншою формою використання інформації балансу та форм фінансової звітності для оцінки кризового стану та загрози банкрутства підприємства є використання агрегатних (*балансових*) *моделей*[1,с.158].

Найпоширенішим прикладом побудови та використання агрегатних моделей є балансові моделі оцінки фінансової стійкості підприємства.

Розроблено типологію фінансової стійкості та балансові рівняння з метою їх оцінки, яку інколи називають моделями В. В. Ковальова (табл. 2.6).Де:

- *I тип фінансової стійкості* – абсолютна фінансова стійкість (платоспроможність підприємства гарантована, для забезпечення запасів достатньо власних обігових коштів);
- *II тип фінансової стійкості* – нормальна ліквідність та фінансова стійкість (крім власних обігових коштів, залучаються довгострокові кредити та позики; платоспроможність гарантована);
- *III тип фінансової стійкості* – нестабільний фінансова стійкість (крім власних обігових коштів та довгострокових кредитів і позик, залучаються короткострокові кредити та позики; платоспроможність порушена, але є можливість її відновити);
- *IV тип фінансової стійкості* – критичне фінансове становище (для забезпечення запасів не вистачає «нормальних» джерел їх формування; підприємству загрожує банкрутство) [24, с.50].

Таблиця 2.6

**Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Термокомплекс»
за моделю В.В. Ковальова**

Показники	Формула	Обсяг , тис.грн		
		2015 р.	2016 р.	2017 р.
<i>Власний оборотний капітал (ВОК)</i>	ВОК=ВК-НОА	3226,25	4787,7	5366,25

Продовження табл. 2.6

Показники	Формула	Обсяг, тис.грн.		
		2015 р.	2016 р.	2017 р.
<i>Нормальні джерела формування запасів</i>	ВОК+БК+КЗ	3317,4	5175,6	5781,6
<i>Запаси та витрати</i>	ТМЗ+ Вмп	4703,35	4013,8	1877,7
<i>ВОК - ЗВ</i>		-1477,1	773,9	3488,55
<i>НДФЗ-ЗВ</i>		-1386	1161,8	3903,9
<i>Тип фінансової стійкості</i>		III Нестабільний фінансовий стан	I Абсолютна фінансова стійкість	I Абсолютна фінансова стійкість

В результаті проведених розрахунків, ми бачимо що протягом 2015-2017рр. фінансовий стан підприємства стабілізувався. У 2015 році запаси та витрати підприємства склали 4703,35 тис. грн., що більше за наявні власні обігові кошти у сумі 3226,25 тис. грн.(тобто виконалась умова $ЗВ > ВОК$) і водночас більше за нормальні джерела формування запасів у сумі 3317,4 тис. грн.($ЗВ > НДФЗ$). Ця ситуація відповідає III-му типу фінансової стійкості – нестабільному і свідчить про наявність певних проблем з джерелами фінансування запасів і витрат, характеризує агресивну політику фінансування майна.

Протягом 2016-2017 рр. на ТОВ «Термокомплекс» спостерігається I тип фінансової стійкості– абсолютний, коли запаси і витрати менше суми власного оборотного капіталу. У 2016 році запаси і витрати склали 4013,8 тис грн., що менше за оборотний капітал у 4787,7 тис.грн. ($ЗВ < ВОК$), У 2017 р. Запаси дорівнювали 1877,7 тис. грн., а оборотний капітал 5366,25 тис. грн. ($ЗВ < ВОК$).

Це співвідношення показує, що всі запаси повністю покриваються власними оборотними коштами і кредитами під товарно-матеріальні цінності, воно не залежить від банківських кредитів, має абсолютну ліквідність і забезпечує поточну та перспективну платоспроможність. Дана фінансова стійкість характеризує консервативну політику фінансування активів, з відмовою від зовнішніх джерел фінансування.

Якість економічного зростання можуть характеризувати узагальнюючі показники, які визначають ступінь окупності (оборотності) активів і капіталу. До них відносять показники, відображені у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Показники ділової активності ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Показники	Обсяг			Абсолютна зміна		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016 /2015	2017/ 2016	2016 /2015	2017/ 2016
Коефіцієнти оборотності, разів	Кількість обертів, разів						
Активів	2,41	4,88	2,40	2,47	-2,48	102,43	-50,74
Оборотних активів	2,79	5,69	2,86	2,90	-2,83	103,92	-49,74
Запасів	5,18	12,58	10,76	7,40	-1,82	142,76	-14,49
Капіталу	2,41	4,88	2,40	2,47	-2,48	102,43	-50,74
Власного капіталу	5,86	8,67	3,27	2,81	-5,40	47,97	-62,27
Позикового капіталу	4,09	11,15	9,05	7,06	-2,10	172,45	-18,84
Кредиторської заборгованості	310,33	143,40	54,02	-166,93	-89,38	-53,79	-62,33
Дебіторської заборгованості	9,07	16,17	10,38	7,10	-5,79	78,30	-35,81
Період обороту, дні	Тривалість періоду обороту, днів						
Активів	149,38	73,79	149,78	-75,59	75,99	-50,60	102,99
Оборотних активів	129,02	63,27	125,88	-65,75	62,61	-50,96	98,95
Запасів	69,48	28,62	33,47	-40,86	4,85	-58,81	16,95
Капіталу	149,38	73,79	149,78	-75,59	75,99	-50,60	102,99
Власного капіталу	61,41	41,50	110,00	-19,91	68,50	-32,42	165,04
Позикового капіталу	87,96	32,29	39,78	-55,68	7,49	-63,30	23,21
Кредиторської заборгованості	1,16	2,51	6,66	1,35	4,15	116,41	165,45
Дебіторської заборгованості	39,69	22,26	34,68	-17,43	12,42	-43,91	55,79
Операційний цикл, дні	109,17	50,88	68,16	-58,29	17,27	-53,39	33,94
Фінансовий цикл, дні	108,01	48,37	61,49	-59,64	13,12	-55,22	27,12

Отже, з табл.2.7 бачимо, що майже всі коефіцієнти оборотності, що мали тенденцію до зростання з 2015 року по 2016 р. у 2017 році знизилися до межі базового періоду, або нижче, що також стало наслідком зменшення доходу від реалізації у даному році.

Коефіцієнт оборотності активів у 2016 році досяг 4,88 разів, що вдвічі більше за попередній рік, і в 2017р. знизився знову до 2,4 разів. Слід відмітити, що даний коефіцієнт є одним із найважливіших показників ефективності використання капіталу і вказує на швидкість його переходу зі стадії виробничих запасів у готову продукцію та швидкість перетворення продукції у безпосередньо грошову форму [15, с.374]. Враховуючи це, можна стверджувати, що його динаміка є індикатором того, як ефективно використовуються активи на досліджуваному підприємстві.

Оборотні активи підприємства за звітний період (2017рік) здійснюють 2,86 обороти, коли в 2016 році – 5,69 разів. Це вказує на те, що у 2016 році оборотність активів була швидшою, при наявності попиту на продукцію та рентабельності її реалізації, що дало у кінцевому результаті збільшення операційного, а отже і чистого прибутку підприємства, та зворотній процес у 2017 році – зменшення попиту призвело до скорочення оборотності.

Оборотність запасів на ТОВ «Термокомплекс» у 2015 р. становила 5,18 разів, у 2016 р. вже 12,6 рази, і у 2017 р. сповільнилася до 10,76 разів.Зворотня динаміка показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів та незавершеного виробництва або знаиження поиту на продукцію. Тривалість одного обороту запасів відповідно почала обернено коливатись: у 2016 р. становила 28,62 днів, що на 40,9 днів швидше за 2015 рік, а у 2017 році –33,5 дня, що довше за 2016 рік, але все одно менше за 2015р.

Коефіцієнт оборотності капіталу показує кількість обертів, які здійснює капітал за обліковий період.Зростання значення даного показника свідчить про прискорення оборотності засобів підприємства або інфляційне зростання цін (у разі зниження рентабельності).У 2015 році він склав 2,41 рази на рік, у

2016 р. він зріс і склав 4,88 рази на рік, а у 2017 році знову знизився до рівня 2015-го – 2,4 рази. Це вказує на збільшення періоду обороту у 2017-му р., який потрібен капіталу для відновлення своєї вартості. І як наслідок, у 2016р. період обороту склав 73,8 днів, замість 149,4 днів, які були у 2015 році. А у 2017 році знову зріс до 149,8 днів, відповідно до зменшення кількості обертів за рік.

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами.

Так, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості на ТОВ «Термокомплекс» в динаміці збільшується із 9,07 разів у 2015 р. до 10,4 у 2017 р. Чим більшим є цей коефіцієнт, тим краще, адже підприємство швидше одержує оплату по рахунках. З іншого боку, товарний кредит, наданий своїм покупцям, стимулює збут продукції, тому слід знайти оптимальний кредитний період.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості дозволяє визначити більш наочний показник, а саме період інкасації (час протягом якого дебіторська заборгованість перейде у грошові кошти). Так у 2015 р. тривалість обороту становила 39,7 дні, у 2016 р. вже 22,3 дні, і у 2017 році зростає до 34,7 днів.

Показники оборотності дебіторської заборгованості варто порівнювати з оборотністю кредиторської заборгованості. Такий підхід дозволяє зіставити умови комерційного кредиту, наданого аналізованим підприємством своїм клієнтам з умовами кредитування, якими воно користується з боку постачальників.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Коефіцієнт кредиторської заборгованості має найбільше значення на рік серед усіх показників, що демонструє те, що

підприємство в змозі в короткий термін погасити свою заборгованість. Зменшення оборотності вказує на те, що підприємство змушене все більше залучати додатковий комерційний кредит. У 2015 році вона склала 310,3 рази на рік, у 2016 вже 143,4 рази, а у 2017 знову знизилася до 54,2 разів. Так, середній термін повернення боргів (за винятком зобов'язань перед банками) на ТОВ «Термокомплекс» у 2015-2017 рр. збільшився з 1,16 до 6,6 днів. Ці показники є індикаторами стану платіжної дисципліни підприємства, а також ефективності національної системи розрахунків.

Рентабельність демонструє наскільки прибуткова діяльність підприємства. Відповідно, чим вищі коефіцієнти рентабельності - тим ефективніша діяльність підприємства. Тому, на сьогоднішній день, підприємство повинно прагнути досягнути більш високих показників, а керівництво повинно визначати шляхи їх зростання.

Показники рентабельності діяльності наведені у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Показники рентабельності діяльності ТОВ «Термокомплекс»
У 2015-2017 рр.**

Показники	Значення, %			Абсолютна зміна		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016 /2015	2017/ 2016	2016 /2015	2017/ 2016
Рентабельність діяльності (ROS)	9,80	6,54	5,62	-3,26	-0,92	-33,29	-14,05
Рентабельності сукупного капіталу(ROA)	23,62	31,90	13,51	8,28	-18,39	35,03	-57,66
Рентабельність власного капіталу (ROE)	57,45	56,71	18,39	-0,74	-38,32	-1,30	-67,57
Рентабельність вкладеного капіталу(ROCE)	69,04	67,67	22,04	-1,37	-45,63	-1,98	-67,43
Рентабельність інвестованого капіталу(ROIC)	23,83	32,95	14,13	9,12	-18,82	38,26	-57,10
Рентабельності витрат	10,82	7,07	5,98	-3,75	-1,09	-34,67	-15,38

Економічна рентабельність	28,81	38,90	16,47	10,09	-22,43	35,03	-57,66
---------------------------	-------	-------	-------	-------	--------	-------	--------

Із наведених розрахунків у табл. 2.8, ми можемо проаналізувати динаміку показників рентабельності ТОВ «Термокомплекс».

Рентабельність діяльності протягом 2015 - 2017 рр. зменшилася з 9,8% до 5,65%, що свідчить про зменшення здатності доходу генерувати прибуток. Нормальне значення рентабельності діяльності визначається галузевими та іншими особливостями функціонування підприємства. При однаковій фінансовій ефективності, для організацій з тривалим циклом виробництва, рентабельність продажів буде вище, для "високооборотних" видів діяльності – нижче [39,с.194]. Рентабельність продажів показує, прибуткова або збиткова діяльність підприємства, але не дає відповіді на питання, наскільки вигідні вкладення в дане підприємство. Щоб відповісти на це питання, розраховують рентабельність активів і капіталу (рентабельність власного капіталу, рентабельність інвестованого капіталу).

Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу (або рентабельність активів) фінансовий показник, який демонструє, який обсяг прибутку приносить 1 грн капіталу. На підприємстві цей показник, за досліджуваний період, зменшився з 23,6% (тобто 0,24 грн прибутку на 1 грн. активу, що перебуває на балансі підприємства) у 2015 році до 13,5% (0,14 грн.) у 2017 році. Це свідчить, про зменшення здатності капіталу генерувати прибуток, та погіршення якості управління активами, що є, безумовно, негативним явищем.

Рентабельність власного капіталу підприємства (return on equity, ROE) - показник чистого прибутку в порівнянні з власним капіталом організації. На відміну від попереднього показника, він характеризує ефективність використання не усього капіталу (активу), а тільки тієї частини, що належить власникам [39,с.557]. Це найважливіший фінансовий показник віддачі для будь-якого інвестора, власника бізнесу, який показує, як ефективно будуть використані вкладені в справу кошти. У 2015 році рентабельність власного

капіталу склала 57,45%, і надалі скорочувалася до 56,7% у 2016 році і до 18,4% у 2017 році, що на 67,6% менше за попередній. Чим вище рентабельність власного капіталу, тим краще, тим паче для такої інфляційної економіки як українська. Головним порівняльним критерієм при аналізі рентабельності власного капіталу виступає процент альтернативної прибутковості, яку міг би отримати власник, вклавши свої гроші в інший бізнес. Наприклад, якщо банківський депозит у 2018 році на 12 місяців для фізичної особи може принести приблизно 15% річних, а бізнес приносить менше, то може постати питання про доцільність подальшого ведення такого бізнесу.

Рентабельність вкладеного капіталу (return on capital employed, ROCE) - показник віддачі від залученого в комерційну діяльність власного капіталу організації і довгостроково залучених коштів (довгострокових кредитів, позик)[39, с.558]. Він також демонструє різкий спад з 2015 року до 2017-го з 69% до 22%. Показник не має нормативного значення. Але його важливість полягає в тому, що він виступає орієнтиром для оцінки доцільності залучення організацією позикових коштів під певний відсоток. Якщо відсоток по кредиту вище, ніж рентабельності задіяного капіталу, це означає, що організація не зможе використовувати кредит настільки ефективно, щоб відпрацювати відсотки по ньому. Тому має сенс брати тільки ті кредити, відсоток по яких нижче рентабельності задіяного капіталу.

Рентабельність інвестиційного капіталу (Return on Investment Capital, ROIC) - відношення чистого операційного прибутку компанії до середньоденної суми інвестиційного капіталу [39,с.558]. Він є основним фактором при визначенні вартості бізнесу і порівнюється з середньозваженою вартістю капіталу (WACC) для визначення спроможності підприємства створювати додаткову економічну вартість (EVA).ROIC знажувався з кожним роком: у 2015 році він склав 24% а у 2017 вже 14%.

Показник «Рентабельність витрат» є відношенням прибутку до понесених витрат у звітньому періоді. Він показує величину прибутку на 1

грн витрат. У 2016 році цей показник склав 0,07 грн (7,07%), що на 0,04 грн або на 34,7% менше ніж у 2015 році, коли він склав 0,11 грн (10,8%). У 2017 році він дорівнював 0,06 грн (5,98%), що на 0,05 грн менше ніж у базовому 2015 році. Це свідчить про зменшення здатності витрат генерувати прибуток.

Економічна рентабельність протягом 2015-2017 рр. скорочувалася. Якщо у 2015 р. вона склала 28,8%, у 2016 р. сягла 38,9%, то у 2017 р. дорівнювала 16,5%, що на 22,4% менше за попередній 2016 рік.

Підводячи підсумки, зазначимо, що розраховані показники рентабельності носять лише орієнтовний характер, оскільки інформаційна база для їх розрахунку була обмежена фінансовою звітністю, якої в даному випадку недостатньо. Для детальнішого розрахунку показників рентабельності необхідна інформації з реєстрів фінансового, управлінського та стратегічного обліку.

За результатами дослідження можемо констатувати, що аналіз показників ділової активності ТОВ «Термокомплекс» протягом 2015 – 2017 років показав, що практично всі коефіцієнти характеризують позитивну динаміку з 2015 на 2016 рік, що можна розцінювати як ріст ділової активності підприємства в зв'язку з збільшенням попиту на продукцію, і відповідно більшим чистим доходом від реалізації, і її зменшенням у 2017 році зі зворотніх причин. Щодо рентабельності підприємства, то відмітимо, що даний показник на досліджуваному підприємстві є досить високим у 2016 році, що був вдалим для підприємства через високий дохід та отриманий прибуток, і зниженням у 2017-му. Така ситуація дає підстави стверджувати, що у випадку збільшення обсягів замовлень на виробництво устаткування можна очікувати й зростання рентабельності.

2.2. Аналіз руху грошових потоків підприємства

Грошові кошти є абсолютно ліквідними активами підприємства, оскільки, перебуваючи в активному русі, забезпечують всі види діяльності

суб'єкта господарювання. Аналіз руху грошових коштів є необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства.

Важливою складовою аналізу грошових потоків є аналіз їх динаміки, що дає змогу виявити певні тенденції в цьому процесі і знайти шляхи покращення ситуації (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

**Динаміка руху грошових коштів ТОВ «Термокомплекс»
за 2015-2017рр.**

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016 /2015	2017/ 2016	2016 /2015	2017/ 2016
1. Чистий рух коштів від операційної діяльності	-1562,6	4168,8	2065,1	5731,4	3627,7	-366,79	-232,16
2. Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-126,2	109,3	11,2	235,5	137,4	-186,61	-108,87
3. Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-935	-1870	-1870	-935	-935	100	0,00
Чистий рух коштів у звітному періоді	-2623,8	2408,1	206,3	5031,9	2830,1	-191,78	-107,86

Виходячи з даних табл. 2.9, можа зауважити, що чистий грошовий рух коштів ТОВ «Термокомплекс» протягом 2014-2016 рр не мав чіткої тенденції до зростання чи спаду, а піддавався стрімким коливанням. У 2015 році він склав (-2623,8) тис.грн., у 2016 році зростає до 2408,1 тис.грн., а у 2017 році знижується до 206,3 тис.грн. Подібні коливання сталися через пряму залежність грошового потоку від чистого руху від операційної діяльності підприємства, який у 2015 році склав -1562,6 тис.грн., а у 2016 році зріс на 5731,4 тис.грн. Графічне зображення динаміки руху грошових коштів зображене на рис.2.3.

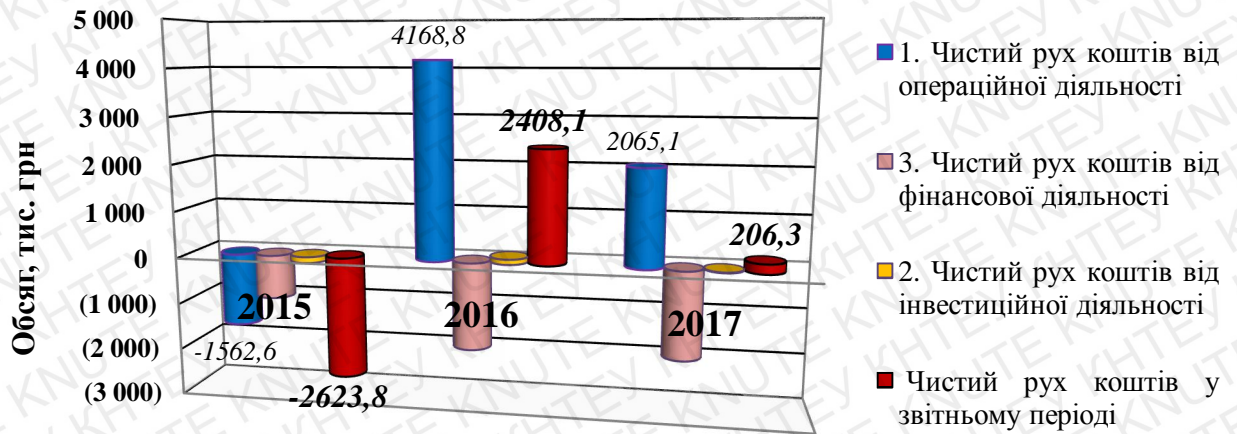

Рис.2.3 Динаміка руху грошових потоків ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Динаміка обсягу грошових коштів підприємства у 2015-2017 рр. наведена у табл. 2.10.

Таблиця 2.10

Динаміка обсягу грошових коштів ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2016 /2015	2017/ 2016	2016 /2015	2017/ 2016
1. Залишок коштів на початок року	3521,6	992,9	3401	-2528,7	-120,6	-71,805	-3,4246
2. Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	95,1	0	0	-95,1	-95,1	-100	-100
3. Залишок коштів на кінець року	992,9	3401	3607,3	2408,1	2614,4	242,532	263,309

У 2017 році залишок грошових коштів на підприємстві склав 3607,3 тис. грн., що на 2614,4 тис грн. більше за 2015 рік, коли він склав лише 992,9 тис. грн. або на 263,3%, завдяки великому чистому грошовому потоку у 2016 році, який дозволив сформувати залишки на кінець року (і відповідно на початок 2017) у сумі 3401 тис.грн. Наявні залишки, враховуючи у 2015 році підприємство мало негативний чистий грошовий потік у сумі 2623,8 тис.

грн., демонструють, що підприємство веде консервативну політику фінансування і за рахунок власних накопичених коштів за попередні періоди інвестує кошти у необоротні активи.

Висновки про ефективність управління грошовими коштами роблять, виходячи із аналізу значень грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства (Додаток Ж). На думку спеціалістів, якість управління підприємством можна охарактеризувати як «нормальну» в тому випадку, якщо за результатами звітного періоду чистий рух грошових коштів від операційної діяльності має позитивне значення[47,с.63]. В результаті інвестиційної діяльності підприємства можуть генерувати негативний або позитивний грошовий потік. Позитивний грошовий потік формується за рахунок реалізації майнових комплексів, необоротних активів, повернення наданих позик, отримання відсотків та реалізації фінансових інвестицій. В результаті фінансової діяльності вони можуть генерувати негативний або позитивний грошовий потік. Позитивний грошовий потік формується за рахунок отримання кредитів, поповнення власного капіталу та інших надходжень. Але в цілому по підприємству в результаті всіх перерахованих операцій має переважати додатній чистий грошовий потік.

На підприємстві ТОВ «Термокомплекс» подібна ситуація спостерігалася у 2016 та 2017 році. Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції підприємство отримує кошти, достатні як для інвестування, так і для виплати відсотків за кредитами. Оскільки, при цьому, чистий рух грошових потоків від усіх видів діяльності за звітний період також має позитивне значення, то можна зробити висновок про те, що керівництво повністю забезпечує ефективне управління усіма аспектами діяльності підприємства.

А ось у 2015 році чистий рух грошових коштів у поточному році набув від'ємного значення, по усіх видах діяльності, що демонструє «кризовий» рівень управління грошовими коштами у цьому році. Це ситуація, в якій генерується негативний грошовий потік від операційної діяльності, який

формується від значних витрат грошей на закупівлю матеріалів у постачальників, витрат пов'язаних з виробництвом, виплат заробітної плати, погашення кредиторської заборгованості й інших витрат. У результаті інвестиційної та фінансової діяльності спостерігаються негативні грошові потоки, які переважно формуються під впливом таких операцій як: витрачання на придбання необоротних активів, погашення позик та сплата дивідендів.

Динаміка надходжень та витрачань ТОВ «Термокомплекс» наведена у табл.2.11.

Таблиця 2.11

**Динаміка надходжень та витрачань у грошовому потоці
ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.**

Показник	Обсяг , тис. грн			Абс.зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2016 /2015	2017/ 2015	2016 /2015	2017/ 2015
Позитивний грошовий потік	35838,5	57928,2	31006,2	22089,7	-4832,3	61,6	-13,5
Негативний грошовий потік	38068,4	55520,1	30799,9	17451,7	7268,5	45,8	-19,1
Чистий рух коштів за звітний період	-2623,8	2408,1	206,3	5031,9	2830,1	-191,8	-107,8

Виходячи з даних табл.2.11 можемо стверджувати, що господарська діяльність підприємства має стійку тенденцію до збільшення як негативного так і позитивного грошового потоку з 2015 на 2016 рік: у 2016 році витрачання склали 545520,1 тис грн., що на 17451.7 тис. грн. або на 46% більше за 2015 рік, у 2017 році він повертається до рівня 31006,2 тис грн. Позитивний грошовий потік коливається з 35838,5 тис грн. до 57928,2 тис грн. у 2016 році і повертається до суми 31006,2 тис грн. у 2017 році, що

зумовлене коливаннями і ділової активності підприємства (а саме зменшення обсягів діяльності).

Позитивне значення чистого грошового потоку у 2016 та 2017 рр. свідчить про наявність у підприємства вільного залишку грошових коштів, одержаних підприємством у окремих періодах. Але при цьому обсяг грошового потоку у 2015 році (-2623,8 тис грн.), свідчить про те, що має місце недостатність поточних надходжень і підприємство має користуватись позиками та тимчасово збільшувати кредиторську заборгованість та використовувати накопичені заощадження.

Проаналізуємо динаміку вхідного і вихідного грошового потоків підприємства (табл. 2.12-2.13).

Таблиця 2.12

**Динаміка обсягу позитивного (вхідного) грошового потоку
ТОВ «Термокомплекс» у 2015-2017 рр.**

Показники	Обсяг, тис. грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2016 /2015	2017/ 2015	2016 /2015	2017/ 2015
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	19659,5	49832,0	16436,5	30172,5	-3223,0	153,5	-16,4
Повернення податків і зборів	952,9	708,8	0,0	-244,1	-952,9	-25,6	-100,0
Цільового фінансування	36,4	39,8	34,9	3,4	-1,5	9,3	-4,1
Надходження авансів від покупців і замовників	14437,8	6736,0	14036,5	-7701,8	-401,3	-53,3	-2,8
Надходження від повернення авансів	22,8	6,1	64,2	-16,7	41,4	-73,2	181,6
Інші надходження	146,6	0,0	250,9	-146,6	104,3	-100,0	71,1
Надходження від отриманих відсотків	329,4	264,5	170,3	-64,9	-159,1	-19,7	-48,3
Надходження від погашення позик	0,0	0,0	12,9	0,0	129,0	0,0	100,0
Отримання позик	253,1	341,0	0,0	87,9	-253,1	100,0	100,0
Всього	35838,5	57928,2	31006,2	22089,7	-4832,3	61,6	-13,5

Як демонструє табл. 2.12, основними статтями доходів у вхідному грошовому потоці є надходження авансів від покупців і замовників, які у 2016 році зменшилися на 7701,8 тис.грн. або 53% порівняно з 2015 р (14437,8 тис.грн.). а у 2017 році знову зросли і становили 14036,5 тис.грн., та надходження від реалізації продукції (товарів, робіт та послуг), які зростали з тією ж динамікою: з 2015 на 2016 рік вони збільшилися на 30172,5 тис.грн. і становили 49832 тис.грн., а в 2017 впали на 67% до 16436,5 тис.грн.

Таблиця 2.13

**Динаміка обсягу негативного (вихідного) грошового потоку
ТОВ «Термокомплекс» у 2015-2017 рр.**

Показники	Обсяг, тис. Грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2016 /2015	2017/ 2015	2016 /2015	2017/ 2015
Витрати на оплату	-2469,1	-10216,7	-8856,4	-7747,6	-6387,3	313,8	258,7

Продовження табл. 2.13

Показники	Обсяг, тис. Грн			Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2016 /2015	2017/ 2015	2016 /2015	2017/ 2015
Витрати на оплату праці	-1783,6	-2271,4	-2226,9	-487,8	-443,3	27,3	24,9
Відрахування на соціальні заходи	-773,1	-599,9	-608,7	173,2	164,4	-22,4	-21,3
Зобов'язання з податків і зборів	-733,6	-2260,0	-2254,4	-1526,4	-1520,8	208,1	207,3
Витрачання на оплату авансів	-30265,5	-36746,5	-14423,0	-6481,0	15842,5	21,4	-52,3
Витрачання на оплату повернення авансів	-199,6		-317,2	199,6	6,5	100,0	58,9
Інші витрачання	-200,2	-1059,4	-71,3	-859,2	128,9	429,2	-64,4
Витрачання на придбання необоротних активів	-455,6	-155,2	-110,5	300,4	345,1	-65,9	-75,7
Погашення позик	-253,1	-341,0	0,0	-253,1	-341,0	100,0	100,0
Витрачання на надання позик	0,0	0,0	-61,5	0,0	-61,5	0,0	100,0
Сплата дивідендів	-935,0	-1870,0	-1870,0	-935,0	-935,0	100,0	100,0
Всього	-38068,4	-55520,1	-30799,9	-17451,7	7268,5	45,8	-19,1

Отже, як бачимо з табл. 2.13, найбільші витрати підприємство здійснює на оплату товарів, робіт та послуг (які протягом трьох років зростали з високими темпами, і якщо у 2017 році вони склали 8856,4 тис.грн. що в 2,5 рази більше за базовий 2015-тий, то у 2016 році вони досягли 10216,7 тис.грн., що на 314% більше за попередній). Потім слідує стаття витрачання на оплату авансів за сировину, які збільшувалися з кожним роком і досягли у 2017 році 37686,6 тис.грн, та витрати на оплату праці. Тобто усі витрачання пов'язані з основною (операційною) діяльністю підприємства.

У 2015 році вихідний потік зрісав більшими темпами чим вхідний, що і призвело до від'ємного чистого грошового потоку у підсумку, через погашення позик підприємством на суму 253,1 тис грн., придбання необоротних активів на 455,6 тис грн. та на оплату повернення авансів.

Значення та роль грошових потоків зумовлює необхідність дослідження системи показників їх формування на підприємстві та виявлення основних тенденцій та закономірностей, з метою з'ясування резервів подальшого підвищення їх ефективності.

Насамперед, вважаємо доцільним провести аналіз основних показників грошових потоків (табл. 2.14 - 18).

Таблиця 2.14

**Коефіцієнтний аналіз ліквідності грошових потоків
ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.**

Показники	Значення			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	0,94	1,04	1,01	6,9	-3,5
Коефіцієнт відношення грошових надходжень до чистого грошового потоку	-13,66	24,06	150,30	-1200,3	524,8
Коефіцієнт інкасації дебіторської заборгованості	11,49	16,84	14,34	24,8	-14,8
Коефіцієнт покриття кредиторської заборгованості надходженням грошових засобів	393,18	149,34	74,65	-81,0	-50,0
Коефіцієнт поповнення грошових засобів	15,88	26,37	8,85	-44,3	-66,4
Коефіцієнт обертання оборотних активів на основі грошових потоків	3,54	5,93	3,95	11,8	-33,3

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку характеризує чи забезпечуються витрачання грошових коштів їх надходженнями у звітному періоді. Якщо даний показник менше 1, то підприємству необхідно вживати заходи для додаткового залучення інвестиційних ресурсів[52]. Лише у 2015 році цей показник знизився нижче граничного значення, і як результат є від'ємний чистий грошовий потік.

Коефіцієнт відношення грошових надходжень до чистого грошового потоку демонструє, який обсяг грошових надходжень потрібний для одержання 1 гривні чистого грошового потоку. У 2015 році він від'ємний,

через відсутність чистого грошового потоку, у 2017 році він зріс до 150,3 грн. з 24,1 грн. у 2016, що показує зменшення здатності надходжень генерувати одиницю чистого потоку.

Коефіцієнт інкасації дебіторської заборгованості визначає ступінь обертання дебіторської заборгованості на основі грошових надходжень. Чим вищим є цей коефіцієнт тим краще. Загалом протягом аналізованого періоду показник зріс з 11,5 до 14,3 разів.

Коефіцієнт покриття кредиторської заборгованості надходженням грошових засобів показує чи здатне підприємства забезпечувати поточні зобов'язання за рахунок надходжень грошових коштів. На ТОВ «Термокомплекс» цей показник є високим, адже кредиторська заборгованість займає малу питому вагу у поточних пасивах підприємствах, але все одно він стрімко знижується з 393,2 до 74,7.

Коефіцієнт поповнення грошових засобів характеризує ступінь збільшення залишку грошових коштів. Показник коливався з 15,9 до 26,4, а потім знову впав до 8,9 у 2017 році. Оскільки підприємство в основному діє на основі самофінансування, тому і залишки воно формує виходячи з власних потреб і обсягів діяльності у поточному році.

Коефіцієнт обертання оборотних активів на основі грошових потоків це ступінь обертання оборотних активів підприємства на основі грошових надходжень. Оскільки у 2016 році був найбільший обсяг грошових надходжень, то і кількість разів, за які оборотні активи відновлюють свою вартість, є найвищим - 5,9. У 2017 показник зменшується до 3,9 разів.

Таблиця 2.15

Коефіцієнтний аналіз грошової місткості грошових потоків

ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт окупності грошового потоку	1,06	0,96	0,99	-6,5	3,6

Продовження табл. 2.15

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт співвідношення грошових виплат і чистого грошового потоку	-14,51	23,06	149,30	-1129,0	547,6
Коефіцієнт співвідношення грошових виплат і дебіторської заборгованості	12,21	16,14	14,25	16,7	-11,7
Коефіцієнт погашення кредиторської заборгованості	417,65	143,13	74,15	-82,2	-48,2
Коефіцієнт вибуття грошових засобів	16,86	25,27	8,79	-47,9	-65,2
Коефіцієнт співвідношення оборотних активів і грошових виплат	3,76	5,68	3,93	4,5	-30,9

Коефіцієнт окупності грошового потоку свідчить, що протягом 2015-2017 років відбувається зменшення кількості необхідних гривень грошових витрачань для отримання 1 гривні грошових надходжень. Бажано, щоб цей показник не перевищував одиницю, так як, наприклад, у 2015 році, адже це свідчить про те, що щоб отримати одиницю чистого грошового доходу, підприємству потрібно витратити 1,06 грн., тобто його витрати не окупуються.

Коефіцієнт співвідношення грошових виплат та чистого грошового потоку свідчить про підвищення здатності регенерувати чистий грошовий потік підприємства 1 гривнею грошових витрачань з 2015 на 2016 рік. У 2017 році ситуація знову погіршується, адже, для того щоб отримати 1 грн чистого грошового потоку у 2016 необхідно 23,1 грн. витрачань, а у 2017 вже 149,3 грн.

Зменшення коефіцієнта погашення кредиторської заборгованості за 2015-2016 рр. у 5,6 рази, показує річне збільшення кредиторської заборгованості у складі виплат грошей, що є позитивним в діяльності підприємства.

Коефіцієнт вибуття грошових засобів свідчить, що протягом 2015-2016 рр. відбувається збільшення розміру грошових виплат, які припадають на 1 гривню залишку грошових засобів. У 2017 році він зменшується до 8,8 грн,

на гривню грошових коштів, що залишились. Зменшення значення показника говорить про сповільнення швидкості обертання грошових засобів на підприємстві та наявну тенденцію до їх уповільнення.

Коефіцієнт співвідношення оборотних активів підприємства і грошових виплат характеризує грошову місткість оборотних активів, яка щороку коливається, тобто розмір грошових виплат, що потрібно здійснити для формування 1 грн. оборотних активів з кожним роком змінюється і у 2017 році становить 3,9 грн.

Таблиця 2.16

**Коефіцієнтний аналіз ефективності грошових потоків
ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр**

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	-0,069	0,043	0,007	-109,09	-83,99
Коефіцієнт притоку грошових коштів	-0,073	0,042	0,007	-109,72	-84,56
Коефіцієнт покриття дебіторської заборгованості чистим грошовим потоком	-0,84	0,70	0,10	-111,34	-86,37
Коефіцієнт забезпечення кредиторської заборгованості чистим грошовим потоком	-28,79	6,21	0,50	-101,73	-92,00
Коефіцієнт чистого поповнення грошових засобів	-1,16	1,10	0,06	-105,06	-94,63
Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів	-0,26	0,25	0,03	-110,16	-89,32

Як бачимо з табл.2.16, коефіцієнт ефективності грошового потоку і притоку грошових засобів мають приблизні значення і синхронно коливаються протягом періодів. Це свідчить про незмінність кількості гривень чистого грошового потоку, що забезпечує 1 гривня грошових надходжень 1 гривня грошових витрачаний. Значення цих показників в 2015 році є мінусовим, що означає генерування надійденою та вибутою з підприємства однією гривнею грошових коштів відтоку 7 копійок чистого грошового потоку.

Зменшення коефіцієнтів покриття дебіторської та кредиторської заборгованості демонструють, що підприємство не здатне в повному обсязі забезпечити свої зобов'язання і перестрахуватися від несплати їх собі за рахунок отриманого чистого грошового потоку.

Коефіцієнт чистого поповнення грошових засобів свідчить про зниження ступеню поповнення залишку грошових коштів підприємства за рахунок чистого грошового потоку протягом 2016-2017 років, що сталося через вищий темп приросту грошових коштів за приріст чистого грошового потоку.

Приріст значення показника ефективності використання оборотних активів з 2015 на 2017 рік показує, що замість відтоку оборотних активів на 26 копійок з кожною гривнею чистого потоку у 2015-му, відбувається притік активу на 3 копійки (хоч це і менше за 2016 рік – 25 копійок).

Таблиця 2.17

**Коефіцієнтний аналіз майбутніх грошових потоків
ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр**

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та надходження грошових засобів	0,087	0,059	0,070	-19,887	17,408
Коефіцієнт забезпеченості кредиторської заборгованості надходженням грошових засобів	0,003	0,007	0,013	426,695	100,049
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та грошових виплат	0,082	0,062	0,070	-14,333	13,281
Коефіцієнт покриття кредиторської заборгованості грошовими виплатами	0,002	0,007	0,013	463,213	93,017
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості та чистого грошового потоку	-1,189	1,429	10,479	-981,519	633,554
Коефіцієнт забезпеченості кредиторської заборгованості чистим грошовим потоком	-0,035	0,161	2,013	5895,475	1149,884

Продовження табл. 2.17

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	0,029	0,113	0,192	557,442	70,387
Коефіцієнт ліквідності майбутнього грошового потоку	34,218	8,868	5,205	-84,790	-41,310
Коефіцієнт співвідношення дебіторської заборгованості і наявних грошових засобів	1,382	1,566	0,617	-55,353	-60,599
Коефіцієнт навантаження кредиторської заборгованості на 1 грн. грошових засобів	0,040	0,177	0,119	193,531	-32,866
Коефіцієнт відволікання грошових засобів у дебіторську заборгованість	0,308	0,352	0,276	-10,440	-21,693
Коефіцієнт оберненої поточної ліквідності	0,009	0,040	0,053	488,804	33,425

За підсумками розрахунків у табл.2.17, можна визначити, що надходжень грошових засобів протягом 2015-2017 рр, цілком вистає, щоб забезпечити дебіторську і кредиторську заборгованість. Але, як бачимо, у 2017 році питома вага грошових надходжень, яка в змозі покрити дебіторську заборгованість стрімко зросла до 70% порівняно з 5,9% у 2016 році, що логічно через зменшення обсягу самого позитивного грошового потоку. Аналогічна ситуація спостерігається с коефіцієнтами покриття заборгованостей грошовими виплатами.

Чистий грошовий потік не в змозі забезпечити у 2017 році а ні кредиторську, а ні дебіторську заборгованість, адже вони зростають швидшими темпами за чистий грошовий потік.

Зазвичай оптимальним значенням відношення кредиторської заборгованості до дебіторської є значення, яке приблизно дорівнює одиниці. У такому випадку компанія може кредитувати своїх покупців за рахунок постачальників. Більш високий показник говорить про те, що компанія залучає більше коштів від кредиторів, ніж надає дебіторам[17,с.90]. Протягом 2015-2017 рр. коефіцієнт становив 0,029 - 0,192 , що значно нижче

за рекомендований рівень. Значення нижче нормативного може бути ознакою неефективної політики комерційного кредитування і, як результат, дебітори заборгували компанії більше коштів, ніж компанія отримала від постачальників

Показник ліквідності майбутнього грошового потоку значно перевищує рекомендоване значення - одиницю (хоч і зменшується високими темпами з 34,2 до 5,2), і це означає, що за рахунок повної інкасації дебіторської заборгованості підприємство здатне покрити на кінець періоду свою заборгованість перед кредиторами[53,с.134]. Різке збільшення дебіторської заборгованості і її частки в поточних активах може свідчити про необачну кредитну політику підприємства стосовно покупців, про збільшення обсягу продажів, або неплатоспроможність і банкрутство частини покупців. Довготривале неповернення дебіторської заборгованості викликає дефіцит грошових ресурсів, що відповідно здатне знизити фінансову стійкість підприємства. В найближчі часи слід добиватися погашення дебіторської заборгованості і поліпшення фінансового стану[49].

Співвідношення дебіторської заборгованості та грошових засобів визначає, що у поточному 2017 році, у підприємства є достатній залишок грошових коштів щоб забезпечити дебіторські зобов'язання.

Ріст коефіцієнта навантаження кредиторської заборгованості характеризує, що порівнюючи з 2015 роком, коли на 1 грн. грошових засобів йшло лише 4 копійки кредиторської заборгованості, то у 2017 році навантаження складає вже 12 копійок на 1 грн. залишків грошових коштів.

Відволікання грошових коштів у дебіторську заборгованість визнає ту частку оборотних активів, які вкладені у комерційне кредитування. Цей показник коливався з кожним роком з 30% до 35%, а потім до 28% у 2017 р.

Зростає коефіцієнт оберненої поточної ліквідності, що означає, що в 2017 році на 1 грн. оборотних активів припадає 5 копійок (або 0,05 грн.) майбутніх виплат, а у 2015 році ця сума складала 1 копійку (0,009 грн.). Такі

низькі показники є наслідком невеликої питомої ваги кредиторської заборгованості у капіталі підприємства.

Таблиця 2.18

**Коефіцієнтний аналіз маневриності грошових потоків
підприємства за 2015-2017 рр**

Показники	Роки			Відхилення у % 2017 р. від	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2015	2016
Коефіцієнт осідання позитивного грошового потоку	0,06	0,04	0,11	79,43	197,98
Коефіцієнт достатності грошових засобів для здійснення грошових виплат	0,09	0,02	0,11	19,37	517,5
Коефіцієнт осідання чистого грошового потоку	-0,86	0,91	16,99	-2074,40	1761,78
Коефіцієнт співвідношення грошових засобів і дебіторської заборгованості	0,72	0,64	1,62	123,98	153,80
Коефіцієнт абсолютної платоспроможності	24,76	5,66	8,44	-65,93	48,96
Коефіцієнт маневреності оборотних активів	0,22	0,22	0,45	100,59	98,75

Показник осідання позитивного грошового потоку визначає, яка його частина залишається на підприємстві у вигляді грошових коштів, після розрахунків з усіма контрагентами. Якщо з кожної надійденої гривні у 2015 році залишок складав 6 копійок (0,06 грн.), то у 2017 році він досягає 11 копійок (0,11 грн.).

Коефіцієнт достатності грошових засобів характеризує здатність організації за рахунок власних джерел фінансувати свою діяльність. Як видно, підприємство за рахунок наявних грошових коштів не спроможне в повному обсязі покрити свої витрати, але з кожним роком ця частина витрат зростає і в 2017 досягає до 11%.

Осідання чистого грошового потоку у вигляді залишку грошових коштів суттєво збільшилося протягом 2015-2017рр. Якщо у 2015 це був відтік з 1 гривні чистого потоку 0,86 грн. грошових коштів, то у 2017 залишок грошових коштів був у 16,7 разів більшим за сам грошовий потік. Як

надлишок, так і нестача грошових ресурсів, негативно впливають на фінансовий стан підприємства. При надмірному грошовому потоці відбувається втрата реальної вартості тимчасово вільних грошових коштів в результаті інфляції; втрачається частина потенційного доходу від недовикористання грошових коштів в операційній чи інвестиційній діяльності; сповільнюється оборотність капіталу в результаті простою грошових коштів [30, с.109].

Співвідношення грошових коштів та дебіторської заборгованості з кожним роком росте і демонструє, що вже у 2017 році підприємство цілком в змозі забезпечити виданий комерційний кредит своєму покупцеві в повному обсязі за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт абсолютної платоспроможності коливається: якщо у 2015 році на кожну гривню кредиторської заборгованості було 24,8 грн. грошових коштів, у 2016 році вже 5,7 грн, а у 2017 зростає до 8,4 грн. Показники більше одиниці демонструють спрожність розрахунку з постачальниками і партнерами, а отже платоспроможність підприємства.

Маневреність власних оборотних активів показує співвідношення між коштами та власними оборотними активами. Високе значення показника говорить про те, що компанія здатна відповідати за своїми найбільш терміновими зобов'язаннями, використовуючи власні кошти. З кожним роком цей показник зростає і у 2017 році досягає 0.45 (або 45%).

За підсумками проведеного аналізу необхідно сказати, що частина показників значно відхиляються від загальноприйнятих. Сюди належать коефіцієнти ліквідності та ефективності, достатності, обслуговування боргу у 2015 році, що стало результатом отримання ТОВ «Термокомплекс» наприкінці року об'ємного замовлення на виготовлення продукції, та закупівлі комплектуючих для його виконання. У 2016-2017 році динаміка покращується, тому підприємству для подальшого покращення необхідно вжити заходи, спрямовані на удосконалення управління грошовими коштами ТОВ «Термокомплекс».

Ефективність якості планування залежить від збалансованості надходжень і витрачань грошових потоків, синхронізації їх в часі та максимізації зостання чистого грошового потоку (табл.2.19).

Таблиця 2.19

Аналіз рівномірності грошових потоків ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку	Значення за 2015-2017 роки
Коефіцієнт середньоквадратичного відхилення додатного грошового потоку ($\sigma_{ВДГП}$)	$пгп = \frac{\sum(ПГП_i - ПГП)}{\dots}$	11719,405
Коефіцієнт середньоквадратичного відхилення від'ємного грошового потоку ($\sigma_{ВВГП}$)	$вгп = \frac{\sum(ВГП_i - ВГП)}{\dots}$	10373,477
Коефіцієнт варіації додатного грошового потоку ($CV_{вдгп}$)	$пгп = \frac{\sigma_{пгп}}{\dots} * 100$	28,178
Коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку ($CV_{вдгп}$)	$вгп = \frac{\sigma_{вгп}}{\dots} * 100$	25,019
Коефіцієнт кореляції додатного та від'ємного грошових потоків ($КК_{гп}$) характеризує синхронність позитивного та від'ємного грошових потоків у часі	$\frac{\sum(ПГП * ВГП) - \frac{\sum ПГП * \sum ВГП}{\dots}}{(\sum ПГП - \frac{\sum ПГП}{\dots}) * (\sum ВГП - \frac{\sum ВГП}{\dots})}$	0,993

Для оптимізації грошових потоків, частіше за все використовуються два методи - вирівнювання і синхронізація. Результати застосування цих методів оцінюються за допомогою середньоквадратичного відхилення або коефіцієнта варіації, які в процесі оптимізації мають знижуватись [48,с.94].

Середньоквадратичне відхилення надходження грошових потоків характеризує діапазон коливань позитивного (від'ємного) грошового потоку, тобто показує наскільки рівномірно надходять (витрачаються) грошові кошти

протягом аналізованого періоду. Коефіцієнти середньоквадратичного відхилення додатного і від'ємного грошових потоків становлять відповідно 11719,41 тис.грн. і 10373,48 тис.грн, тобто вказують на абсолютне відхилення індивідуальних значень від середньоарифметичного.

Коефіцієнт варіації виражає відносний ступінь відхилення окремих значень від середньоарифметичного. На підприємстві коефіцієнт варіації позитивного грошового потоку склав 28,18 %, що вказує на значні коливання відхилень значень показників позитивного грошового потоку від його середнього показника, і коефіцієнт варіації від'ємного грошового потоку приблизно має таке значення – 25,02%. В сукупності всі ці показники вказують на високий ступінь нерівномірності формування позитивного і від'ємного грошових потоків.

Для визначення ступеня синхронності грошових потоків за часовими інтервалами розраховано коефіцієнт кореляції грошових потоків за аналізований період. Нормальним показником цього коефіцієнта вважається значення близьке до 1, яке вказує на мінімальний розрив між позитивним і від'ємним грошовими потоками [30,с.108]. На підприємстві цей показник склав 0,993, тобто надходження та вибуття грошових потоків підприємства є синхронними.

В результаті проведених розрахунків, робимо висновок, що грошові потоки ТОВ «Термокомплекс» характеризуються нерівномірністю формування по рокам, що є наслідком виробництва продукції в залежності від наявних замовлень, але надходження і витрачання синхронно коливаються відносно один одного. Для подальшого якісного та ефективного планування грошових потоків слід провести заходи для їх збалансованості.

2.3. Оцінка платоспроможності підприємства

У короткостроковій перспективі критерієм оцінки фінансового стану підприємства виступає його ліквідність і платоспроможність. Термін

«ліквідний» передбачає безперешкодне перетворення майна в кошти платежу. Чим менше час, необхідний для перетворення окремого виду активів, тим вища його ліквідність.

Аналіз платоспроможності необхідний для самого підприємства з метою визначення оцінки та прогнозування фінансової діяльності, а також для банків з метою посвідчення у кредитоспроможності позичальника і для партнерів з метою з'ясування фінансових можливостей при наданні комерційного кредиту або відстрочки платежу [25,с.549].

Динаміка коефіцієнтів, що характеризують платоспроможність підприємства, представлена в табл. 2.20.

Таблиця 2.20

**Динаміка показників платоспроможності ТОВ «Термокомплекс»
протягом 2015-2017 рр.**

Показники	Обсяг , грн			Абсолютна зміна, грн		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	На 2016	На 2017	На 2016	На 2017
Коефіцієнт загальної ліквідності (Коефіцієнт покриття);	1,48	2,02	3,33	0,53	2,24	36,06	124,34
Проміжний Коефіцієнт покриття (поточної ліквідності)	0,79	1,19	2,53	0,39	3,18	49,61	218,34
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,33	0,45	1,49	0,12	4,50	37,33	350,01
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси	0,46	0,41	0,24	-0,05	0,52	-11,51	-48,41
Коефіцієнт маневрування активів	0,67	0,75	0,78	0,08	1,17	11,67	17,07
Коефіцієнт самофінансування	0,32	0,49	0,68	0,17	2,15	53,89	114,93
Коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість	0,31	0,35	0,28	0,04	0,90	14,37	-10,44

Продовження табл.2.20

Показники	Обсяг , грн			Абсолютна зміна		Темп приросту, %	
	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	На 2016	На 2017	На 2016	На 2017
Рівень операційної платоспроможності	31,71	15,37	59,83	-16,34	1,89	-51,52	88,70
Чистий оборотний капітал	3297,95	4928,50	5486,05	1630,55	1,66	49,44	66,35

Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття) характеризує здатність підприємства забезпечити свої короткострокові зобов'язання з найбільше легко реалізованої частини активів – оборотних коштів. Протягом аналізованого періоду показник зростав (2017 – 3,33, що на 124% більше за 2015 рік). Нормативним значенням даного коефіцієнта вважається 1,5-2,5, але не менше 1. Отже показники підприємства є оптимальними. Підприємство володіє значним обсягом вільних ресурсів, які сформувалися завдяки власним джерелам. З позиції кредиторів підприємства, такий варіант формування оборотних коштів є найбільш прийнятним. Одночасно, з погляду менеджера, значне нагромадження запасів на підприємстві, відволікання коштів у дебіторську заборгованість може бути пов'язане з неефективним управлінням активами. У той же час підприємство, можливо, не повністю використовує свої можливості з одержання кредитів.

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт швидкої ліквідності) показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство спроможне погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних активів. Цей показник показує платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного здійснення розрахунків з дебіторами. Теоретично, значення коефіцієнта вважається достатнім, якщо воно перевищує 0,6 [25, с.550]. На підприємстві цей показник склав у 2015

році 0,79 , у 2016 р. збільшується до 1,19, а у 2017 р. складає 2,53. Це демонструє те, що платіжні можливості ТОВ «Термокомплекс» зростають.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності дозволяє визначити частку короткострокових зобов'язань, що підприємство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. За аналізований період цей показник стабільно збільшується: у 2015р– 0,33, у 2015 – 0,45 (тобто фактично наявними грошовими засобами підприємство в змозі забезпечити 33% і 45%, відповідно, поточних зобов'язань), а у 2017 році цей показник становить - 1,49 (тобто 149%, а отже всі).

Коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси зменшується: у 2017 році він дорівнював 0,24, що майже вдвічі менше за 2015 рік (0,46).

Коефіцієнт відволікання грошових коштів у дебіторську заборгованість визнає ту частку оборотних активів, які вкладені у надання своїм покупцям комерційного кредиту. У підсумку показник знижується: у 2015 році – 0,31, у 2016 році - 0,35, а у 2017 – 0,28. Це співвідношення може бути будь-яким і не надає достатньої інформації щодо якості управління оборотними засобами. Навіть якщо частка дебіторської заборгованості у оборотних активах наближується до 100% це не може бути сигналом до погіршення фінансового становища підприємства. Наприклад, при високій ліквідності дебіторської заборгованості можна зробити і протилежний висновок: підприємство успішно оптимізує залишки товарів на складі та грошові кошти на рахунках[25, с.552].

Рівень операційної платоспроможності оцінює чи достатньо у підприємства грошових активів для покриття поточних витрат на здійснення фінансово-господарської діяльності. Протягом 2015-2017рр. показник зростає з коливанням у 2016 році: у 2015р. - 31,7 грн, у 2016р. зменшився на 49% і склав 15,37, а у 2017 р. зріс до 59,8 грн. грошових коштів на одиницю середньоденних витрат підприємства.

Чистий оборотний капітал необхідний для підтримки фінансової стійкості підприємства, оскільки перевищення оборотних коштів над короткостроковими зобов'язаннями означає, що підприємство не тільки може погасити свої короткострокові зобов'язання, але і має резерви для розширення діяльності. Протягом аналізованого періоду цей показник зростав щороку: з 3297,5 тис.грн. у 2015р. до 4928,5 тис.грн. у 2016р., або на 49%, і до 5486,1 тис.грн. у 2017 році.

Для оцінки платоспроможності підприємства, вважаємо за доцільним провести дослідження загрози банкрутства. Для уникнення краху компаній були розроблені різні методики прогнозування майбутньої неплатоспроможності підприємств.

Досить поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О.О.Терещенка, яка базується на застосуванні методології дискримінантного аналізу на основі фінансових показників вибіркової сукупності вітчизняних підприємств і комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей [9, с.69].

Модель О.О.Терещенка визначається за формулою:

$$Z = 1.5 + 0.08 + 10 + 5 + 0.3 + 0.1$$

Одержані значення показника Z можна інтегрувати так:

$Z > 2$ – підприємство є фінансовою стійким і йому не загрожує банкрутство;

$1 < Z < 2$ – у підприємства порушено фінансову рівновагу (фінансову стійкість), але йому не загрожує банкрутство за умови переходу на антикризове управління;

$0 < Z < 1$ – підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

$Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Проведені розрахунки факторів впливу та інтегрального показника Z представлені у табл. 2.21.

Таблиця 2.21

**Оцінка банкрутства за моделлю О.О.Терещенка
ТОВ «Термокомплекс» за 2015-2017 рр.**

Фактор	За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.
X1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;	-0,380	0,483	0,083
X2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;	1,006	1,013	1,013
X3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;	0,236	0,319	0,135
X4 – відношення прибутку до виручки;	0,098	0,065	0,056
X5 – відношення виробничих запасів до виручки;	0,166	0,072	0,084
X6 – відношення виручки до основного капіталу.	2,410	4,879	2,403
Z	2,654	4,831	2,103

Отже, оскільки впродовж 2015–2017 рр. показник $Z > 2$, то ТОВ «Термокомплекс» є фінансовою стійким і йому не загрожує банкрутство.

У світовій практиці при аналізі платоспроможності велика увага приділяється вивченню і прогнозу руху грошових коштів. Це пов'язано з тим, що через об'єктивної нерівномірності надходжень і виплат або в результаті непередбачених обставин виникають проблеми з готівкою. Якою б не була причина відсутності готівкових грошей, наслідки для підприємства можуть бути дуже серйозні.

Відсутність мінімально необхідного запасу грошових коштів свідчить про серйозні фінансові труднощі. Надмірна величина грошових коштів говорить про те, що реально підприємство зазнає збитків, пов'язаних з інфляцією і знеціненням грошей, так і з упущеною можливістю їх вигідного розміщення й одержання додаткового доходу [43,с.96]. У зв'язку з цим, виникає необхідність оцінки руху грошових потоків підприємства. Для цього використовується форма № 3 "Звіт про рух грошових коштів". Аналіз руху грошових потоків у ТОВ «Термокомплекс» представлений у табл. 2.22.

Таблиця 2.22

Динаміка платоспроможності підприємства ТОВ «Термокомплекс» за даними звіту про рух грошових коштів за 2015-2017 рр.

№ п / п	Показник	Обсяг , тис. грн			Абсолютна зміна		Темп приросту, %	
		За 2015 р.	За 2016 р.	За 2017 р.	2016 /2015	2017/ 2015	2016 /2015	2017/ 2015
1	Залишок коштів на початок звітного року	3521,6	992,9	3401	-2528,7	-120,6	-71,81	-3,42
2	Надходження грошових коштів за період, всього у тому числі	35838,5	57928,2	31006,2	22089,7	-4832,3	61,64	-13,48
2.1	<i>Від операційної діяльності</i>	35256	57322,7	30823	22066,7	-4433	62,59	-12,57
2.2	<i>Від інвестиційної діяльності</i>	329,4	264,5	183,2	-64,9	-146,2	-19,70	-44,38
2.3	<i>Від фінансової діяльності</i>	253,1	341	0	87,9	-253,1	34,73	100,00
3.	Відтік грошових коштів за період, всього у тому числі	38068,4	55520,1	30799,9	17451,7	-7268,5	45,84	-19,09
3.1	<i>з поточної діяльності</i>	36225,1	53153,9	28757,9	16928,8	-7467,2	46,73	-20,61
3.2	<i>з інвестиційної діяльності</i>	455,6	155,2	172	-300,4	-283,6	-65,94	-62,25
3.3	<i>з фінансової діяльності</i>	1188,1	2211	1870	1022,9	681,9	86,10	57,39
4.	Залишок грошових коштів на кінець звітного періоду	992,9	3401	3607,3	2408,1	2614,4	242,53	263,31

Аналізуючи дані табл. 2.22, можна відзначити, що за звітний період (2017 рік) сума коштів, яка надійшла, склала 31006,2 тис грн., що на 4832,3 тис. грн.

менше за 2015р., і на 26922 тис за 2016 рік, коли надходження були найбільшими за три роки.

З усіх коштів, які надійшли, найбільша питома вага (98-99,5%) припадає на операційну діяльність підприємства, безпосередньо на доходи від реалізації продукції. Настільки великий розрив у загальній сумі надходжень у 2015-2017рр. зумовлені змінами у кон'юктурі ринку, на якому діє підприємство, а саме коливаннями попиту.

Доходи від інвестиційної діяльності представлені лише надходженнями від отриманих відсотків.

Надходження від фінансової діяльності є отримання позик, які з 2015 на 2016 рік збільшуються на 87,9 тис. грн. і складають 341 тис. грн. У 2017 році вони відсутні.

Вихідний потік коштів від операційної діяльності протягом аналізованого періоду змінюється пропорційно надходженням грошових коштів.

У 2015 році, як ми бачимо, витрачання, у сумі 38068,4 тис. грн., перевищили доходи. Це стало наслідком того, що у поточному році підприємство отримало масштабне замовлення, термін виконання якого закінчувався у 2016 році, і здійснило оплату авансів за комплектуючі та сировину (на 30265,5 тис. грн., що на 270% більше за 2015 рік) та витратило кошти на придбання необоротних активів. Негативний грошовий потік у 2015 році компенсувався достатнім залишком грошових коштів на початок року, тому у підсумку залишок на кінець року склав 992,9 тис. грн.

У 2016 році відтік досягнув 55520,1 тис. грн., що майже вдвічі більше за попередній рік. Це зумовлено більшим обсягом замовлень і відповідно більшою статтю витрат на оплату авансів, придбанням матеріалів, необоротних активів та сплату дивідентів у аналізованому періоді.

У 2017 році витрати скоротилися до 30799,9 тис. грн., в зв'язку з зменшенням обсягів діяльності підприємства.

Витрачання у інвестиційній діяльності представлені оплатою необоротних активів і вони зменшуються з кожним роком. Найбільше

значення у 2015 році, склало 455,6 тис грн., у 2017 вони скоротилося до 172 тис грн.

Відтік грошових коштів у фінансовій діяльності це погашення і позик і виплата дивідендів власникам. Сума погашених позик відповідно дорівнює сумі отриманих позик. Дивіденди у 2016-2017 рр є однаковими – 1870 тис. грн., лише у 2015 році, через надмірні витрачання, вони скоротилися вдвічі до 935 тис грн.

Отож, в результаті проведених розрахунків, можна зробити висновок, що підприємство протягом аналізованого періоду було платоспроможним, адже, в цілому, усі показники мали позитивну динаміку. Воно є стійким і йому не загрожує банкрутство. Залишки грошових коштів на кінець звітнього періоду протягом 2015-2017 рр. збільшувалися щорічно зі швидкими темпами, тому слід звернути увагу на ризик їх знецінення у майбутньому періоді та на альтернативні варіанти їх використання для поліпшення якості управління.

РОЗДІЛ 3.

ПЛАНУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ТОВ «ТЕРМОКОМПЛЕКС»

3.1. Обґрунтування плану руху грошових коштів ТОВ «Термокомплекс»

Основною метою розробки плану надходження й витрачання коштів є прогнозування в часі валових і чистого грошових потоків підприємства в розрізі окремих видів його господарської діяльності й забезпечення постійної платоспроможності на всіх етапах планового періоду.

Як вже було зазначено у першому розділі, прогнозування надходження й витрати коштів по операційній діяльності підприємства здійснюється двома основними способами:

- 1) виходячи із планованого обсягу реалізації продукції;
- 2) виходячи із планованої цільової суми чистого прибутку.

Інформаційною основою розробки платіжного календаря виступають різноманітні плани підприємства, які пов'язані з надходженнями або використаннями грошових коштів підприємства, зокрема, план доходів та витрат підприємства, кошториси використання коштів окремих фондів спеціального призначення підприємства, кредитний та інвестиційний плани підприємства.

Оскільки підприємство ТОВ «Термокомплекс» не займається серійним виробництвом продукції, а виконує її на замовлення і за результатами тендерних перемог, ми вважаємо, що доцільніше планувати грошових потік, виходячи з планового обсягу доходів. Для розрахунку планового обсягу реалізації продукції, був проведений аналіз заключних договорів на виконання робіт та постачання продукції саме у 2018 році. Результати наведені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

**План надходження грошових коштів ТОВ «Термокомплекс»
у 2018 році**

Назва покупця	№ Договору	Сума,грн
ТОВ "ЕВРАЗ ГРУП"	ДГ 22-03-18	810800
Електронагрівач ДП СКБ	СФ-000023	172504
ТОВ "ЕНЕРГО-СЕРВІСНА КОМПАНІЯ"	ДГ 0203-17	376400
Інженерний центр "Промгазопарат"		4896574
ТОВ "Тітал"	ДГ 07-03	85700
ФОП "----"		513600
ТОВ "Нафтогазмонтаж"		416500
ПАТ "НКМЗ"	ДГ 47/2012-17	154000
ПрАТ "Спеціалізоване монтажне управління "24"	Договор 1217	827976,6
ТОВ "СТАБІЛ СЕРВІС"		191040
ПАТ "Укрнафта"	ДГ 04,3/817	858500
ПАТ "УКРТРАНСГАЗ" ф-я УМГ "КИЇВТРАНСГАЗ"	ДГ 17120000338	8829900
ТОВ "Уніхімтек-Україна"	ДГ-1117	2804400
ТОВ "Хімпромобладнання"		1475000
ТОВ "Відос"		231027,6
Разом		22643922,2

Спрогнозуємо надходження й витрачання коштів від операційній діяльності виходячи із планованого обсягу реалізації продукції за допомогою наступного алгоритму вже наведеному у пункті 1.3 цієї роботи:

1.Визначення планового обсягу товарообороту підприємства.

Згідно проведеного аналізу укладених договорів у 2018 році, плановий обсяг чистого доходу за реалізовану продукцію буде складати 22643.92 тис. грн.

(3.1)

$$\text{ТОпл} = 22643,92 \text{ тис грн.}$$

2.Визначення планової суми надходження коштів(готівки) від реалізації продукції (РГ).

(3.2)

$$\begin{aligned} \text{ПГ} &= \frac{\text{ТО}_{\text{пл}} * 100 - \Delta \text{Р}_{\text{ДЗ}}}{100} = \frac{22643,92 * (100 - (-8,15))}{100} = \\ &= 24489,4 \text{ тис. грн.} \end{aligned}$$

де $\Delta \text{Р}_{\text{ДЗ}}$ – зміна рівня формування дебіторської заборгованості покупців, % до товарообороту відповідного періоду.

(3.3)

$$\Delta \text{Р}_{\text{ДЗ}} = \Delta \text{ДЗ}_t * 100\% / \text{ТО}_{t-n} = (987,5 - 2817,4) * 100 / 22437,6 = - 8,15\%$$

3. Визначення планової суми операційних витрат по виробництву й реалізації продукції.

- Розрахуємо необхідну кількість витрат на придбання сировини на плановий період (за допомогою коефіцієнта еластичності):

(3.4)

$$\text{Кел} = \frac{\text{Тпр ВС}}{\text{Тпр ТО}} = \frac{37,3}{40,44} = 0,92$$

де Тпр ВС – середній темп ризику витрат на сировину за 2015-2017рр.;
 Тпр ТО – середній темп ризику товарообороту за 2015-2017рр.

Отже, скорочення товарообороту на 1% призведе до зменшення витрат на товари (сировину) на 0,92%. Тому можемо розрахувати витрати на сировину у плановому році (Зпл):

(3.5)

$$\begin{aligned} \text{ВСПл} &= \frac{\text{ВСзв} * (100 + \text{ТрТОпл} * \text{Кел})}{100} \\ &= \frac{23279,4 * (100 + (-20,5) * 0,92)}{100} = 18\,888,9 \text{ тис грн} \end{aligned}$$

де ВСзв – обсяг витрат на сировину за 2017 р. (за останій звітній період);

- Розрахуємо плановий фонд оплати праці, оскільки зроби́тна плата залежить від обсягу виготовленої продукції, використовуючи показник рівня витрат на оплату праці($R_{\text{воп}}$) :

$$R_{\text{воп}} = \frac{\text{ВОПзв}}{\text{ТОзв}} * 100\% = \frac{2226,9}{30823} * 100 = 7,22\% \quad (3.6)$$

де ВОПзв – обсяг витрат на оплату праці за звітний 2017рр.;

- Тепер, виходячи із рівня витрат на оплату праці у 2017 році, розраховуємо фонд оплати праці на плановий період (ВОПпл) :

$$\text{ВОП пл} = \text{ТО пл} * R_{\text{воп}} = 24489,4 * 0,0722 = 1768,13 \text{ тис грн.} \quad (3.7)$$

- Розрахуємо обсяг амортизації (Ам), яку нараховує підприємство кожного року (підприємство користується прямолінійним методом нарахування), тим самим визначимо обсяг амортизації за звітний рік:

$$\text{Ам} = \text{Зк} - \text{Зп} = 2408,4 - 2155,2 = 253,2 \text{ тис. грн.} \quad (3.8)$$

де Зк – обсяг зносу основних засобів на кінець періоду;

Зп - обсяг зносу основних засобів на початок періоду.

4. Розрахунок планової суми податкових платежів, що сплачують за рахунок доходу (що входять у ціну продукції);

Сума податкового зобов'язання:

- 1) Сума податку на додану вартість (ПДВ-20%) з реалізованої продукції, враховуючи те, що ціна продукції у договорі зазначена з врахуванням ПДВ:

$$\text{ПДВ} = \frac{\text{ТО пл} * \text{Ст. \%}}{120} = \frac{24489,4 * 20}{120} = 4081,6 \text{ тис грн.} \quad (3.9)$$

- 2) Сума податкового кредиту (ПК):

(3.10)

$$ПК = \frac{ВС \text{ пл} * Ст. \%}{120} = \frac{18888,9 * 20}{120} = 3148,15 \text{ тис грн.}$$

3) Сума податкового зобов'язання:

(3.11)

$$ПЗ = ПДВ - ПК = 4081,6 - 3148,2 = 933,4 \text{ тис.грн.}$$

4) Сума витрат на соціальні заходи (ЄСВ):

(3.12)

$$ЄСВпл = ВОП \text{ пл} * Ст(єсв) = 1768,13 * 0,22 = 389 \text{ тис грн.}$$

5. Розрахунок планової суми фінансового результату від операційної діяльності (ФРоп.д.):

(3.13)

$$\begin{aligned} \text{ФРоп.д.} &= \text{Надходження} - \text{Витрати} - \text{Амортизація} - \text{Податкові} \\ \text{платежі} &= 24489,4 - 18888,9 - 1768,13 - 253,2 - 933,4 - 389 = \\ &= 2256,77 \end{aligned}$$

6. Розрахунок планової суми податків, що сплачують за рахунок прибутку.

(3.14)

$$\begin{aligned} \text{Податок на прибуток} &= \text{ФРоп.д.} * \text{СПП} = 2256,77 * 0,18 = \\ &= 406,22 \text{ тис грн.} \end{aligned}$$

7. Розрахунок планової суми чистого прибутку (ЧП) підприємства від операційної діяльності:

(3.15)

$$\text{ЧП} = \text{ФРоп.д.} - \text{Податок на прибуток} = 1850,55 \text{ тис грн}$$

Отже, на основі проведених розрахунків, можна сформувати план надходження та витрачання грошових коштів на 2018 рік (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

План надходження та витрачання грошових коштів

ТОВ «Термокомплекс» на 2018 рік

Стаття	Код рядка	2017	2018 (план.)
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	16436,5	24489,4
Повернення податків і зборів	3005	-	3148,2
у тому числі податку на додану вартість	3006	-	3148,2
Цільового фінансування	3010	34,9	18,5
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	14036,5	-
Надходження від повернення авансів	3020	64,2	-
Інші надходження	3095	250,9	
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	-8856,4	-18888,9
Праці	3105	-2226,9	-1423,3
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-608,7	-389,0
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-2254,4	-4832,7
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-329,6	-406,22
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-1217	-4081,6
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-707,8	-344,83
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	2065,1	2122,2
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215	170,3	45,9
Надходження від погашення позик	3230	12,9	
Витрачання на придбання:			
необоротних активів	3260	-110,5	-
Витрачання на надання позик	3275	-61,5	
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	11,2	45,9
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від:			
Отримання позик	3305		-
Погашення позик	3350		-
Сплату дивідендів	3355	-1 870,0	-1870,0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-1 870,0	-1870,0
Чистий рух коштів за звітний період	3400	206,3	298,1
Залишок коштів на початок року	3405	3401,0	3607,3
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415	3607,3	3905,4

Отож, в результаті проведених розрахунків і виявлених взаємозалежностей було сплановані грошові потоки на підприємстві ТОВ «Термокомплекс» на основі планової суми надходжень коштів від покупців, виходячи з наявних договорів, та розраховано основні статті витрат та надходжень на підприємство на плановий 2018 рік. Факторно-аналітичним методом був виявлений обсяг надходжень та витрачання від операційної діяльності, а також усі податкові платежі, які виникають у зв'язку з цим.

Виходячи з розрахованого доходу від реалізації у сумі 24489,4 тис грн., було розраховано обсяг витрат на закупівлю сировини та витрати на оплату праці, що дало змогу розрахувати податкові зобов'язання, що має підприємство у результаті своєї діяльності.

Стаття «Цільове фінансування» формується на підприємстві з сум лікарняних, які надходять від фонду соціального страхування, тому закономірності її обсягу не має, але за отриманими відомостями від об'єкту дослідження ця сума у 2018 році склала 18,5 тис.грн.

Інвестиційної та фінансової діяльності підприємство не веде. Підприємство має депозитний рахунок, сума відсотків від якого у 2018 році складе 45,9 тис грн. Обсяг дивідентів власникам визначається на установчих зборах за результатами діяльності підприємства особисто учасниками, тому дублюється обсяг 2017 року.

Планування було здійснення з урахуванням того, що вся продукція підприємства реалізуватиметься на території України. На основі цього був розроблений план надходжень та витрат. Чистий грошовий потік у плановому році склав 298,1 тис грн., а залишок на кінець року 3905,4 тис грн.

3.2. Заходи збалансування грошових потоків ТОВ «Термокомплекс»

Збалансованість грошових потоків підприємства є основою оптимізації грошових потоків. Як дефіцитний так і надлишковий грошовий потік, є

результатом недоліків у процесі управління грошовими коштами на підприємстві.

В попередньому розділі роботи, при аналізі грошових потоків за 2015-2017 рр, ми бачимо скорочення суми надходжень грошових коштів (а у 2015 році році чистий грошовий потік склав (-2623,6) тис грн.), тому для прискорення залучення коштів, ми пропонуємо заходи наведені нижче.

Захід перший. Прискорення інкасації дебіторської заборгованості

Для пришвидшення інкасації дебіторської заборгованості, запровадити систему знижок для покупців при здійсненні готівкового розрахунку або при достроковій оплаті. Цей інструмент дасть змогу підприємству

- максимізувати свій прибуток від продажів;
- розширити свою частку ринку;
- врахувати фактор знецінення купівельної спроможності коштів у часі;
- підвищити оборотність дебіторської заборгованості, тим самим покращивши свої показники ліквідності[26].

Але, перш ніж запроваджувати даний захід на практиці, слід ретельно проаналізувати вигоди та втрати, які понесе підприємство при обраній сумі та умовах знижки, та врахувати економічні фактори, такі як: темп інфляції, норму прибутку та середньорічну ставку відсотка за кредит.

Перш за все, варто обґрунтувати суму товарного кредиту покупцям. Згідно табл.3.3, 80% доходу у 2018 формує обмежена кількість контрагентів, тому ми вважаємо за доцільне врахувати саме їх, і визначити прогнозовану суму товарного кредиту для покупців – 18005,9 тис.грн.

Таблиця 3.3

Найбільші покупки ТОВ «Термокомплекс» у 2018 році

Назва покупця	Сума,грн	Питома вага, %	Питома вага наростаючим підсумком,%
ПАТ "УКРТРАНСГАЗ" ф-я УМГ "КИЇВТРАНСГАЗ"	8829900	39,0	39,0

Продовження табл.3.3

Назва покупця	Сума,грн	Питома вага, %	Питома вага наростаючим підсумком,%
Інженерний центр "Промгазпарат"	4896574	21,6	60,6
ТОВ "Уніхімтек-Україна"	2804400	12,4	73,0
ТОВ "Хімпромобладнання"	1475000	6,5	79,5
Усього	18005874	79,5	-

У світовій практиці набулипопулярності такі системиреалізації товарів на умовах комерційного (товарного) кредиту, як «2/10, net 30» та «5/15, net 45».

Перша, наприклад, означає що:

- покупець отримує знижку у сумі 2% у разі оплати продукції впродовж перших 10 днів з початку кредитування;
- з 11-го по 30-ий день покупець сплачує вартість товару в повній мірі;
- у разі несплати протягом місяця покупець додатково сплачує штраф, величина якого диференціюється відповідно до моменту сплати[25, с.552].

Система «5/15, net 45» працює відповідно.

Отже, проводимо відповідні розрахунки у табл 3.4.

Таблиця 3.4

Економічний ефект від використання різних систем знижок для ТОВ «Термокомплекс» у 2018 р.

Показники	План 2018 р.	При використанні системи «2/10, net 30»	При використанні системи «5/15, net 45»
Обсяг реалізації продукції в кредит, тис грн	18005,9	18005,9	18005,9
Період погашення дебіторської заборгованості, дні	35	10	15
Норма прибутку, %	7,5	7,5	7,5
Середньорічний темп інфляції у 2018 році, %	5,6	5,6	5,6
Індекс цін	1,0653	1,0187	1,028
Коефіцієнт падіння купівельної спроможності	0,939	0,982	0,973
Втрати від інфляції, тис грн..	1098,4	324,1	486,2
Втрати від надання знижки, тис грн	-	120,04	300,1
Загальна сума втрат, тис грн	1098,4	444,14	786,3
Залишки дебіторської заборгованості, тис грн	1750,6	500,2	750,3
Сума вивільнених коштів, тис грн.	-	1250,4	1000,3

Продовження табл.3.4

Показники	План 2018 р.	При використанні системи «2/10, net 30»	При використанні системи «5/15, net 45»
Додатковий прибуток, тис грн	-	90,03	72,02
Скоригована сума втрат, тис грн..	-	354,11	714,28
Економічний ефект, тис грн	-	744	383,2

За результатами розрахунків бачимо що економічний ефект кращий при системі «2/10, нетто 30» а саме 744 тис.грн., порівняно з втратами від знецінення грошей, якщо підприємство вирішить реалізувати продукцію в кредит без знижок, а так ТОВ «Термокомплекс отримує гарантовану виручку. Навіть якщо покупцям така система оплати буде здаватися не привабливою, більш лояльна система «5/15, нетто 45» все одно є вигідною для підприємства.

Для впевненості в доцільності прийняття такого управлінського рішення, як надання знижок, слід розрахувати вартість ще одного альтернативного рішення - залучення короткострокового банківського кредиту, для фінансування поточної операційної діяльності.

Захід другий. Залучення короткострокового банківського кредиту

Банківський відсоток за короткостроковим кредитом – 16,5% річних (згідно договору підприємства ТОВ «Термокомплекс» з банком «Приватбанк»), рентабельність альтернативних вкладень капіталу (ставка по депозиту) – 9,7%. Економічний ефект наведений у табл.3.5.

Таблиця 3.5

Порівняння витрат на надання знижки та залучення банківського кредиту ТОВ «Термокомплекс» у 2018р.

Показники	«2/10, net 30»	«5/15, net 45»	Банківський кредит
Обсяг реалізації продукції в кредит, тис грн	18005,9	18005,9	18005,9
Період погашення дебіторської заборгованості, дні	10	15	-
Середньорічний темп інфляції у 2018 році, %	5,6	5,6	5,6
Індекс цін	1,0187	1,028	1,056
Коефіцієнт падіння купівельної спроможності	0,982	0,973	0,947

Продовження табл.3.5

Показники	«2/10, net 30»	«5/15, net 45»	Банківський кредит
Втрати від інфляції, тис грн..	324,1	486,2	954,31
Втрати від надання знижки, тис грн	120,04	300,1	-
Витрати на сплату відсотків, тис грн	-	-	247,6
Загальна сума втрат, тис грн	444,14	786,3	1201,91
Дохід від альтернативного вкладення капіталу, тис грн	1715,1	1699,4	1654
Економічний ефект, тис. грн..	1270,96	913,1	452,1

Розрахунок, проведений у табл.3.5, показав, що при наданні знижки ТОВ «Термокомплекс» отримає при будь-якому варіанті більше, ніж при використанні банківського кредиту. Таким чином, можна оптимізувати канали надходження грошових коштів, збільшуючи загальний об'єм продажу, та відповідно, виручку від реалізації й прибуток.

Захід третій. Рефінансування дебіторської заборгованості

Розвиток ринку фінансових послуг дає можливість використовувати нові форми управління дебіторською заборгованістю – її рефінансування. Основні види рефінансування це факторинг та форфейтинг.

В місті, де функціонує підприємство ТОВ «Термокомплекс», послуги факторингу надає ПАТ «Райффайзен Банк Аваль». Умови надання послуги:

- власне факторингова комісія (1,5 % від вартості суми фінансування);
- сума фінансування 90% від видаткової накладної;
- резерв грошових коштів складає 10% і знаходиться у розпорядженні Банку до моменту оплати 100% вартості товару покупцем;
- відстрочення платежу - 30 днів
- відсотки за використання грошових коштів, наданих банкомклієнту відразу після відвантаження товару і отримання від нього товарно транспортних документів (21 % річних).

Суму факторингу визначаємо на рівні 8,15% від прогнозованого обсягу реалізації продукції, а саме 1845,5 тис.грн. Розрахуємо витрати у табл.3.6.

Таблиця 3.6

Витрати ТОВ «Термокомплекс» на факторингову операцію

Показник	Сума, грн
Сума фінансування факторингової операції	1 845 480
Резерв коштів 10% від суми фінансування	184 548
Сума комісійної винагороди 1,5 %	24 914
Сума нарахованих відсотків за користуванням факторингом, 21% річних	29 066,3
Загальна кількість витрат підприємства	53 980,3
Додатково отримані грошові кошти, 90%	1 660 932
Рівень витрат до рівня отриманих коштів, %	3,25

Як видно з вищенаведеної табл.3.6, сума витрат, яку понесе підприємство від проведеної факторингової операції складе 53 980,3 грн, натомість отримає додатково 1791,5 тис.грн. (1845,5-53,98 тис.грн.) дебіторської заборгованості вже трансформованої в грошові кошти готові до участі у операційній діяльності.

Факторинг має явні переваги у використанні: «Банк» не тільки фінансує товарний кредит, який надає клієнт власним покупцям, а й бере на себе відповідальність в управлінні його дебіторською заборгованістю. Це дає можливість підприємству сконцентрувати свої зусилля безпосередньо на власному виробництві, розширенні ринків збуту, вирішенні операційних господарських та інвестиційних питань (тобто збільшувати обсяги реалізації та безпосередньо прибуток) і не витрачати час на перемови з боржниками. Тим паче, клієнт отримав вчасно гроші від реалізації, зберігши їх від інфляції в умов мінливої економічної кон'юнктури[22, с.74].

Паралельно із заходами по максимізації позитивного грошового потоку, для ефективності, потрібно зайнятися уповільненням виплат грошових коштів. Цього можливо досягти через:

- подовження періоду товарних кредитів, наданих підприємству його постачальниками;
- використання інших форм фінансування активів підприємства, які вимагають оновлення. Наприклад, ТОВ «Термокомплекс» має у

своїйвласності основні засоби, ступінь зносу яких 60%, і коли настане необхідність, замість того, щоб опалчувати їх повну вартість можна придбати їх у оренду або у фінансовий лізинг. У випадку, якщо буде прийняте рішення про розширення потужностей (придбання нового цеху чи транспортних засобів). Цей захід зменшить грошові виплати у короткостроковому періоді. У 2018 році наміру придбання необоротних активів підприємство не має.

Вже наведені заходи є вирішенням проблеми збалансованості коштів лише у короткій перспективі і можуть стати джерелами загрози дефіцитного грошового потоку у майбутньому.

Нарощування обсягу позитивного грошового потоку у довгостроковому періоді можна досягти збільшенню обсягів реалізації продукції, яка станеся завдяки: збільшенню власного капіталу, шляхом приваблення стратегічних інвестицій; залучення довгострокових фінансових кредитів (за умови, що вартість залученого капіталу буде меншою за рентабельність активів підприємства); продаж (здача в оренду) вже не потрібних, або тимчасово вільних, основних засобів. Скорочення вихідного потоку можливе за рахунок оптимізації (що можливо приведе до їх зменшення) постійних витрат підприємства [30, с.109].

При збалансуванні грошових потоків важливе місце займає їх синхронізація та вирівнювання у часі.

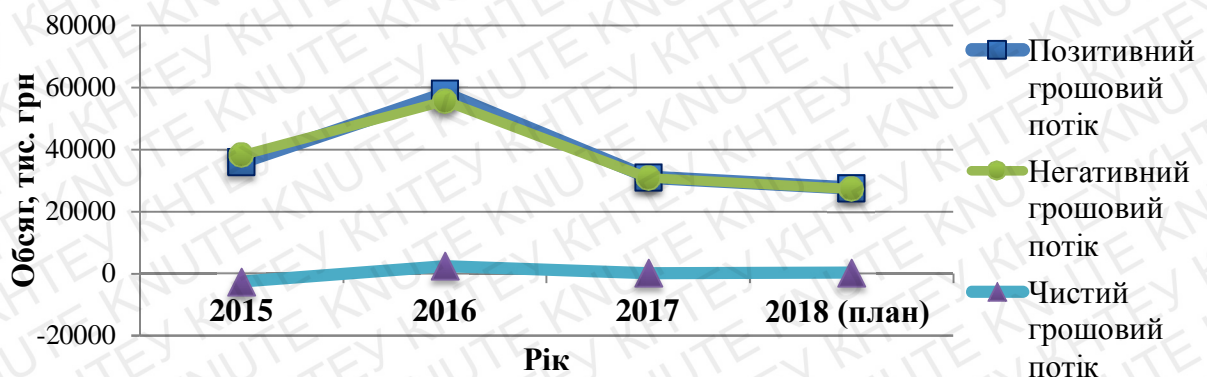

Рис. 3.1. Обсяг позитивного і негативного грошового потоку ТОВ«Термокомплекс»

Як бачимо з рис.3.1 та математичних розрахунків у пункті 2.2 цієї роботи, грошові надходження та грошові видатки протягом аналізованих періодів синхронно змінюються відносно один одного. І, якщо заплановані показники стануть дійсними, коефіцієнт кореляції зросте з 0,993 до 0,9941. Тому, ні черезмірно надлишкового, а ні дифіцитного (окрім 2015 року) чистого грошового потоку підприємство не має.

Отже, визначивши напрями збалансованості грошових потоків ТОВ «Термокомплекс», нами було виявлено, що на зменшення показників ліквідності та платоспроможності в динаміці найбільший вплив має зменшення виручки від реалізації продукції. Отже, основним заходом покращення є збільшення виручки від реалізації шляхом пришвидшення інкасації дебіторської заборгованості підприємства шляхом надання знижок або використання факторингу. Вчасно погашена, таким чином, дебіторська заборгованість трансформується в наявні кошти, а отже, може бути використана підприємством для покращення фінансового стану. Окрім цього слід здійснювати довгострокові кроки, такі як залучення інвестицій та кредитів для збільшення капіталу

3.3. Напрями внутрішнього контролю за виконанням плану руху грошових потоків ТОВ «Термокомплекс»

На підприємстві може бути реалізовано безліч різних методів контролю виконання плану (бюджету). Багато з них є вузькоспеціалізованими, досить складними у використанні та організації, і не зовсім доречними для малого підприємства, яким являється ТОВ «Термокомплекс». Ми зупинимося на наступних загальноприйнятих способах:

- контроль по відхиленнях;
- ранжування;
- фактний аналіз;

– оперативний контроль платежів [17, с.91].

Аналіз відхилень. Це підхід до реалізації системи контролю бюджету підприємства орієнтований на коригування подальших планів і здійснюється за такою схемою.

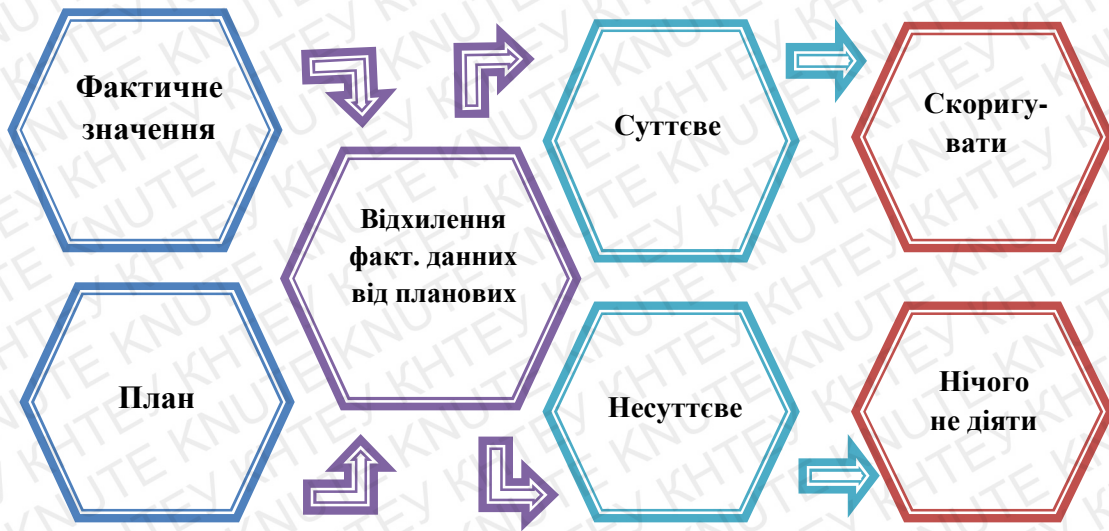

Рис.3.2. Схема контролю виконання плану залежно від відхилення

Перед тим як провести аналіз відхилень бюджетних статей або показників, необхідно визначити, які відхилення, перш за все, важливі. Для цього слід визначити показники стратегічного рівня, такі як чистий грошовий потік, та його «драйвери». Потім визначити вже показники поточно контролю, які пливають на стратегічний показник. Потім виявляють відхилення показників на основі управлінської звітності.

Запропонована нами форма розподілу і контролю знаходиться на рис 3.3.

На другому етапі потрібно визначити межу допустимих відхилень. Визначення меж - це досить суб'єктивна оцінка. Як правило, в таких випадках керуються питомою вагою даної статті, тобто використовують ще один метод контролю – ранжування. Це дозволяє оцінити їх значимість у формуванні чистого грошового потоку. При цьому можуть використовуватися різні методи ранжування і розподілу статей витрат і доходів по товарним групам, клієнтам чи постачальникам, залежно від наявного управлінського обліку на підприємстві і мети.

Стратегічні показники	Показники поточного контролю	Межа Δ, %	План	Факт	Δ, %	
Чистий грошовий потік	Обсяг вхідного потоку	Від операційної діяльності	Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0,5-1		
			Повернення податків і зборів	1-5		
			Цільового фінансування	5-10		
			Надходження авансів від покупців і замовників	0,5-1		
			Надходження від повернення авансів	5-10		
	Від фінансової діяльності	Надходження від отриманих відсотків	3-5			
		Надходження від погашення позик	10-15			
		Отримання позик	3-5			
	Обсяг вихідного потоку	Від операційної діяльності	Витрати на оплату товарів (робіт, послуг)	3-5		
			Витрати на оплату праці	0,5-1		
Відрахування на соціальні заходи			5-10			
Зобов'язання з податків і зборів			3-5			
Витрачання на оплату авансів			0,5-1			
Від фінансової діяльності		Витрачання на оплату повернення авансів	5-10			
		Від фінансової діяльності	Погашення позик	0,5-1		
		Від інвестиційної діяльності	Витрачання на придбання необоротних активів	0,5-1		
Сплата дивідендів	3-5					

Рис. 3.3 Форма звіту виконання плану руху грошових коштів ТОВ «Термокомплекс»

Пропонуємо для ранжування скористатися методом HML- аналізу (англ. High, Medium, Low). Здійснимо групування грошових потоків відповідно до питомої ваги окремого грошового потоку в загальній сумі грошового потоку (табл.3.7), тобто залежно від значущості за сумою, таким чином:

- група Н – статті питома вага у загальній сумі грошового потоку понад 50%;
- група М – питома вага у загальній сумі грошового потоку 25-50%;
- група L – питома вага у загальній сумі грошового потоку менше 25% [10, с.71].

Це продемонструє статті, що найбільше впливають на формування загального грошового потоку підприємства, а отже здійснювати контроль за такими потоками слід більш ретельно та дозволить визначитися з лімітами допустимих відхилень. У табл.3.7 розподілимо статі дохідної і витратної частини грошового потоку, а потім, після визначення питомої ваги кожної складової, розподілимо їх по групах.

Таблиця 3.7

**Ранжування складових грошових потоків ТОВ «Термокомплекс»
у 2017 році за методомHML- аналізу**

Операційна діяльність – 99%			Інвестиційна діяльність – 0%	Фінансова діяльність -1%	
Позитивний грошовий потік			Негативний грошовий потік		
Найменування	ПВ,%	Гр.	Найменування	ПВ, %	Гр.
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	80,3	Н	Витрати на оплату товарів (робіт, послуг)	69,2	Н
Повернення податків і зборів	11,4	М	Зобов'язання з податків і зборів	17,9	М
Надходження авансів від покупців і замовників	8,15		Сплата дивідендів	6,4	
Отримання позик	0,5		Витрати на оплату праці	5,2	
Надходження від отриманих відсотків	0,17	L	Відрахування на соціальні заходи	1,4	L
Цільового фінансування	0,06		Погашення позик	0	
Надходження від погашення позик	0,02		Витрачання на придбання необоротних активів	0	

Якщо питома вага статті «Витрати на оплату товарів» складає 69,2% ($=18888,9/27203,9*100\%$) від усіх витрат (27203,9 тис.грн.), то планування буде більш точне і межа допустимих відхилень становитиме 0,5-1%. При плануванні, наприклад, канцелярських витрат, що складають 0,03-0,07% від загальної величини витрат, межа відхилень може бути встановлений на рівні 5-15%.

Потім визначають характер відхилень (наприклад, регулярне або випадкове) і їх причини, які можуть бути як внутрішніми, так і пов'язаними з непередбаченими змінами зовнішніх умов. На цьому етапі може використовуватися факторний аналіз, для виявлення чинників і ступеню їх

впливу на результуючий показник. Наприклад для статті «Надходження від операційної діяльності» може бути застосована наступна форма (рис. 3.4):

Показники	Ум. познач.	План	Факт	$\Delta, \%$
Обсяг продажів, т. кг	Q			
Середня ціна одиниці продукції, грн	P			
Сума наданого товарного кредиту покупцям, тис грн	TK			
Надійдені аванси від покупців, грн	AB			
Погашена дебіторська заборгованість за минулі періоди, грн.	DZ			
Σ Надходжень від операційної діяльності	ΣH			
	$\Delta \Sigma H \Delta Q$			
	$\Delta \Sigma H \Delta P$			
	$\Delta \Sigma H \Delta TK$			
	$\Delta \Sigma H \Delta AB$			
	$\Delta \Sigma H \Delta DZ$			

Рис. 3.4. Форма звіту «Факторний вплив на надходження коштів від операційної діяльності ТОВ «Термокомплекс»

На заключному етапі готуються можливі управлінські рішення на основі аналізу відхилень. Це може бути рішення про ігнорування відхилення, якщо воно не суттєве або одиничне, або здійсненні відповідних оперативних дій. За результатами виконання плану у даному періоді, вносяться корективи у показники і відхилення у план нового прогнозованого періоду.

Істотна складова системи контролю - контроль оперативного (казначейського) виконання бюджету. Тобто контроль надходження і витрачання грошових коштів, які заплановані в бюджеті руху грошових коштів.

Оперативний контроль бюджету руху грошових коштів, як правило, здійснює бюджетний контролер (на сьогоднішній день на підприємстві ТОВ «Термокомплекс», аби не створювати нову штатну одиницю, цю функцію виконує бухгалтер-касир). Він, керуючись затвердженими лімітами грошових коштів, визначає статті бюджету для фінансування надпланових витрат. Контролер оцінює кожну надійшовшу заявку на здійснення розрахунків і з'ясовує, чи не перевищує вона ліміт за відповідною статтею

бюджету. Перевищення лімітів в бюджетному періоді може допускатися тільки за спеціальним розпорядженням уповноваженої посадової особи. Зазвичай їм є директор підприємства.

Таким чином, для здійснення контролю планування грошових потоків підприємства нами визначена система контрольних показників, що характеризують основні джерела формування витрачань та надходжень підприємства ТОВ «Термокомплекс» у процесі його фінансово-господарської діяльності. Використання визначених методів на практиці сприятиме більш детальному та всебічному здійсненню контролю та сприятиме реалізації процесу планування грошових потоків.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Підсумовуючи, можна сказати, що проведення аналізу руху грошових потоків допомагає запобігти обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, уникнути нестійкого фінансового стану багатьох суб'єктів господарювання, усунути ризики втрати платоспроможності, а також підвищити рівень ефективності грошових потоків та ін.

Вивчення літературних джерел свідчить, що єдиної позиції щодо трактування терміна «грошовий потік» і досі немає.

Проведене дослідження дозволило виокремити найбільш точне визначення, а саме грошовий потік – це динамічний показник, що характеризує постійний рух грошових коштів у результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, який пов'язаний із надходженням чи витрачанням грошових ресурсів підприємства. Грошові надходження повинні мати постійний, динамічний характер. Це означає, що грошовий потік бажано мати безперервним.

Чинники, що впливають на зміну грошового потоку, можуть класифікуватися за різними ознаками, але основною класифікаційною ознакою можна вважати поділ усіх чинників на внутрішні і зовнішні.

Фактори зовнішнього характеру визначають загальні умови функціонування підприємства. До числа цих факторів належать загальна макроекономічна ситуація, стан та спрямованість законодавства, що регулює підприємницьку діяльність, стан платіжної дисципліни в державі, кон'юнктура ринка збуту, кон'юнктура фінансового ринку тощо. Ці фактори не залежать від діяльності окремого підприємства, але обумовлюють його потенційні можливості по формуванню грошових коштів. Фактори внутрішнього характеру залежать від характеру та специфіки діяльності самого підприємства.

Планування грошових потоків являє собою процес розробки системи планів і планових показників по формуванню різних видів цих потоків в

операційній, інвестиційній і фінансовій діяльності підприємства в майбутньому періоді.

Планування руху грошових коштів передбачає визначення можливих джерел надходження та витрачання грошових коштів підприємства для забезпечення його платоспроможності протягом планового періоду.

Єдиної системи прогнозування і планування грошових потоків для підприємств різних за розміром, формою власності і організаційно-правовими формами не існує, що обумовлює необхідність використання різних методичних підходів при розробці прогнозування і планування грошових потоків.

Фінансовим плануванням і побудовою прогнозних фінансових моделей повинна займатися планово-фінансова служба підприємства. Інформацію для фінансового планування повинна забезпечувати служба бухгалтерії на основі фінансового і управлінського обліку.

Проте, перш ніж проводити планування грошових потоків підприємства було досліджено основні показники фінансово-господарської діяльності ТОВ «Термокомплекс», яке займається виробництвом машин і устаткувань спеціального призначення, а саме виготовлення пальників, теплогенераторів, сепараторів та одоризаторів природного газу, а також їх монтаж, технічне обслуговування і ремонт. Виробництво є не серійним, а виконується за індивідуальними замовленнями.

Проведений аналіз дає змогу зробити висновок, що підприємство має легку (мобільну) структуру активів, що свідчить про незначні накладні витрати та високу чутливість до змін виручки, а у пасивах існує тенденція до росту ваги власного капіталу, що свідчить про збільшення фінансової незалежності ТОВ «Термокомплекс» від зовнішніх джерел фінансування. Спостерігається погіршення результатів фінансової діяльності, а саме скорочення доходу від реалізації на 20% у 2017р. порівняно з 2015р. та прибутку майже вдвічі або на 1511,5 тис. грн.

Проведений аналіз дозволяє стверджувати про покращення стану основних засобів у 2016 році, за рахунок їх оновлення в 2015 році, та збільшення ефективності їх використання, а саме фондівіддачі та рентабельності основних засобів.

На підприємстві спостерігається покращення фінансового стану у 2017 році порівняно з 2015 роком, що виражається у підвищення фінансової автономії та досягнення абсолютного фінансової стійкості.

Ділова активність підприємства за аналізований період в цілому має позитивну динаміку, що виражається у прискоренні оборотності та відповідно зменшенні періоду обороту активів, запасів, капіталу, кредиторської та дебіторської заборгованості. Це свідчить, що прискорення оборотності запасів, при умові наявності попиту на продукцію та рентабельності її реалізації, дали у кінцевому результаті збільшення операційного, а отже і чистого прибутку підприємства. Щодо рентабельності підприємства, то відмітимо, що даний показник на досліджуваному підприємстві є досить високим. Така ситуація дає підстави стверджувати, що у випадку збільшення обсягів виробництва можна очікувати й зростання рентабельності.

На підприємстві ТОВ «Термокомплекс» спостерігався у 2016 та 2017 році додатний чистий грошовий потік. Це означає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції підприємство отримує кошти, достатні як для інвестування, так і для виплати відсотків за кредитами. Лише у 2015р. за рахунок збільшення витрачання на оплату авансів наприкінці року та закупівлі необоротних активів (основних засобів) підприємство отримало негативний чистий грошовий потік, що свідчить про неефективну політику управління грошовими потоками в даному році. Протягом 2015-2017рр щорічно збільшувалися залишки грошових коштів на кінець періоду.

Результати обчислення різних груп коефіцієнтів ліквідності, грошової місткості, ефективності, маневреності, майбутніх грошових потоків та ефективності грошових потоків вказують на те, що на підприємстві в основному спостерігається позитивна динаміка їх зміни, але існують і такі,

що значно відхиляються від нормативних значень, саме у 2015 році. Сюди належать коефіцієнти ліквідності та ефективності, достатності та обслуговування боргу.

Аналіз рівномірності грошових потоків показав, що у 2015-2017 рр. грошові потоки є синхронними, тобто надходження та витрачання грошових коштів змінюються відносно один одного пропорційно однаково, але мають високий ступінь нерівномірності формування у одному періоді порівняно з іншим, і мають широкий діапазон абсолютних відхилень.

Оцінка показників платоспроможності продемонструвала, що у ТОВ «Термокомплекс» показники ліквідності 2015-2017 рр. покращуються, а отже підприємство, не маючи залученого капіталу, в змозі розрахуватися зі своїми зобов'язаннями, тобто повністю покрити свою дебіторську заборгованість. Використана модель банкрутства О.О.Терещенка підтвердила наші розрахунки і діагностувала підприємство як стійке і банкрутство йому не загрожує.

На основі аналізу руху грошових коштів та звітів, було сплановано рух грошових коштів на плановий 2018 рік, на основі планового обсягу реалізації продукції за даними управлінського обліку підприємства. Факторно-аналітичним методом було розраховано надходження та витрачання від операційної діяльності. Розрахованими статтями витрачань були: витрати на закупівлю сировини та фонд оплати праці, а також усі податкові платежі, які виникають у зв'язку з цим (податок на додану вартість, податковий кредит, єдиний соціальний внесок та податок на прибуток). Усі податкові ставки взяті з чинного Податкового Кодексу. Планування було здійснено з урахуванням того, що вся продукція підприємства буде реалізована на території України. На основі цього був розроблений план надходжень та витрачань. Чистий грошовий потік у плановому році склав 298,1 тис.грн., а залишок на кінець року 3905,4 тис.грн.

Були запропоновані заходи збалансованості грошових потоків. Для збільшення обсягу реалізації продукції і пришвидшення інкасації

дебіторської заборгованості були розраховані варіанти надання знижок покупцям, залучення банківського кредиту та використання факторингу. В результаті виявлено, що економічний ефект (вигода) при системі «2/10, нетто 30» складе 744 тис.грн., порівняно з втратами від знецінення грошей, якщо підприємство вирішить реалізувати продукцію в кредит без знижок. При факторинговій операції сума витрат, яку понесе підприємство від проведеної операції складе 53 980,3 грн, натомість отримає додатково 1791,5 тис грн. дебіторської заборгованості вже трансформованої в грошові кошти, готові до участі у операційній діяльності.

Уповільнення виплат грошових коштів пропонуємо досягти через: подовження періоду товарних кредитів, наданих підприємству його постачальниками; використання інших форм фінансування активів підприємства, які вимагають оновлення (наприклад, ТОВ «Термокомплекс» має у своїй власності основні засоби, ступінь зносу яких 60%, і коли настане необхідність, замість того, щоб оплачувати їх повну вартість, можна придбати їх у оренду або у фінансовий лізинг. У випадку, якщо буде прийняте рішення про розширення потужностей (придбання нового цеху чи транспортних засобів), цей захід зменшить грошові виплати у короткостроковому періоді.

Для контролю за виконням плану руху грошових коштів ТОВ «Термокомплекс» були розроблені форми на основі таких методів як: контроль по відхиленнях; ранжування (на основі «методу HML»); факторний аналіз для дослідження зміни головних за питомою вагою статей; оперативний контроль платежів.

Наведені розрахунки та рекомендації мають важливе практичне значення та можуть бути використані для покращення ефективності руху грошових потоків на ТОВ «Термокомплекс».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова, Г. М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / Г.М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – К. : Знання, 2012. – 287 с. – ISBN: 966-311-020-1.
2. Артюх, І. Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки / І. Артюх // Економічний простір. – 2014. – № 15. – С. 113-118.
3. Біла О. Г. Фінансове планування і фінансова стабільність підприємств / О. Г. Біла // Фінанси України. – 2011. – № 4. – С. 112–118.
4. Білик, М. Д. Фінансовий аналіз [Текст] : навчальний посібник / М.Д.Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Немержицька. – К. : КНЕУ, 2012. – 592 с.
5. Бідник Н.Б. Фактори, що впливають на обсяг і структуру грошових потоків підприємства / Бідник Н.Б. [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67419.doc.htm
6. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия / И. А. Бланк - К.: Ника-Центр, Эльга, 2010. - 496 с.
7. Бланк І.О., Ситник Г.В. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник. – 3 –тє вид., випр. і допов. – К.:КНТЕУ, 2011. - 780 с.
8. Вареник В. М. Аналіз управління грошовими потоками в економіці України: аналітичний аспект : [Електронний ресурс]/ В. М. Вареник // Ефективна економіка. – 2012. - № 1. Режим доступу :<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=899>
9. Власюк В. Є., Гордієнко К.О., Пшенична А.О. Оцінка ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств / В.Є. Власюк, К.О.Гордієнко, А.О. Пшенична // Економіка і суспільство. — 2017. . — № 12. — С. 189–195.

10. Головка Т.В. Підвищення результативності контролю планування грошових потоків на підприємствах торгівлі / Т.В. Головка//Економіка і суспільство. — 2017. — № 11. — С. 68–72.
11. Головка Т.В. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма / Т.В. Головка//Вісник КНТЕУ. — 2017. — № 4. — С. 104–111.
12. Гордополова Н. В. Методика аудиту звіту про рух грошових коштів / Н. В. Гордополова, В. В. Ясишена // Зб. наук. праць Черкаського держ. технол. ун-ту. — 2012. — С. 111–116.
13. Грабовецький, Б. Є. Економічний аналіз : навчальний посібник / Б. Є. Грабовецький. — Вінниця : ВНТУ, 2013. — 85 с.
14. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 392 с.
15. Гриньова, В. М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / В. М. Гриньова, В. О. Коюда. — 6-те вид., стереот. — К. : Знання-Прес, 2011. — 423 с.
16. Деменіна О. Управління грошовими потоками в межах концепції фінансової рівноваги підприємства / О. Деменіна // Актуальні проблеми економіки. — 2014. — № 7. — С. 14–18.
17. Заремба Є.М. Система внутрішнього контролю операцій з грошовими коштами / Є.М. Заремба // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки.- 2014.- №4(62).- С.89-92.
18. Загородна О. Оперативне управління грошовими потоками підприємства / Загородна О., Серединська В. // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: С. І. Шкарабан (голов. ред.) та ін. — Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2012. — Вип. 10. — Частина 4. — С. 100 - 104.

19. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів, підходи до їх визначення/Л.В. Івченко// Глобальні та національні проблеми економіки.- 2016.- №10.- С.798-802.
20. Єпіфанова І.Ю. Вхідні та вихідні грошові потоки підприємства як економічна категорія / І.Ю. Єпіфанова // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні». – Вінниця, 2013. – С. 247-249.
21. Єрешко Ю.О. Сутність грошових потоків підприємства як економічної категорії / Ю.О. Єрешко // Формування ринкових відносин в Україні. – К., 2011. – № 4(119). – С. 39-43.
22. Карп'як Я.С., Ріжко Л.І. Факторинг як інструмент вирішення фінансових проблем підприємства / Я.С. Карп'як, Л.І. Ріжко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2011. – № 647. - С. 70–75.
23. Керанчук Л. С. Методи оптимізації грошових потоків підприємства / Л. С. Керанчук, В. В. Руденко. – Вінниця : Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 2013.
24. Кириченко О.П., Дранко С.В. Методи та моделі діагностики ймовірності банкрутства підприємства / О.П. Кириченко, С.В. Дранко // «Молодий вчений». – 2016. - № 2 (29). – С.49-52.
25. Коваленко М.В. Економічне управління фінансовою стійкістю та платоспроможністю підприємства/ М.В. Коваленко // Глобальні та національні проблеми економіки. — 2016. — № 2. — С. 549–554.
26. Коваленко О.Ю. Обґрунтування необхідності надання торговельними підприємствами України знижок при достроковій оплаті: [Електронний ресурс] / О.Ю. Коваленко // Экономические науки / Финансовые отношения. Режим доступу до ресурсу: <http://www.rusnauka.com>.
27. Коваленко Н. Управління грошовими потоками українських підприємств у сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Н. Коваленко// Економічний аналіз. – 2012. – Випуск 8, Частина 2. – С. 200-

203.Режим

доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ecan/2011_8_2/pdf/kovale nko.pdf

28. Кошельок Г.В. Фактори, які впливають на формування грошових потоків промислового підприємства/Г.В. Кошельок// Економіка і організація управління. – 2016.- – № 1(21). – С. 119-126.
29. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В., Управління грошовими потоками:навчальний посібник/Л.О. Лігоненко., Г.В. Ситник. – К:КНТЕУ, 2013. – 225 с.
30. Майборда О.В. Оптимізація фінансових потоків промислового підприємства: теоретичні аспекти питання / О.В. Майборда // Економіка розвитку. – Харків: ХНЕУ. – 2012. - №1(61). – С. 107-110.
31. Мінфін : Індекс інфляції [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/>
32. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) «Звіт про рух грошових коштів». Редакція від 01.01.2012. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_019
33. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Редакція 28.02.2013. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>
34. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів». Редакція 19.03.2013. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0398-99>
35. Непочатенко О.О. Фінанси підприємства:підручник/О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук – К.:»Центр учбової літератури»,2013.-2013.-504 с.

36. Остафійчук С.М. Грошові кошти та їх еквіваленти – най-ліквідніші активи підприємства // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2011. – С. 215-220.
37. Податковий кодекс України. Редакція від 04.10.2018р. [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
38. Ролько О.Ю. Значення ефективності управління грошовими потоками підприємств / О.Ю. Ролько // Проблеми матеріальної культури – Економічні науки. – 2012. – С. 97-100
39. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. – 5 –те вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2011. – 668 с.
40. Сафонова Н.А., Тимофеева Н.Ю. Оптимизация денежных потоков предприятия: теоретические основы и прикладные аспекты / Н.А. Сафонова, Н.Ю. Тимофеева // Современная экономика: проблемы и решения. – 2014. - №9(33). – С. 122-137.
41. Ситник Г.В. Принципи фінансового планування та його роль у забезпеченні збалансованого фінансового розвитку підприємства / Г.В. Ситник // «Інноваційна економіка». -2012. - №7. –С. 76-78.
42. Сюркало Б.І. Методологія ефективного фінансового планування / Б.І. Сюркало, Г.М. Шамота [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=915>
43. Сьомченко В.В. Афонін О.С. Особливості організації обліку грошових коштів у бюджетних установах/ В.В. Сьомченко, О.С. Афонін //Вісник Запорізького національного університету. - 2013. - №3(15). – С. 95 – 101.
44. Тігова Т.М., Селіверстова Л.С., Процюк Т.Б. Аналіз фінансової звітності.: навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2012 - 268с.
45. Тридід О.М. Методичний підхід до оцінювання ефективності управління грошовими потоками підприємства / О.М. Тридід, К.В. Орехова // Наука й економіка. – 2013. – № 4. – С.147–154.

46. Федашин М. П. Роль фінансового моделювання грошових потоків у контексті оптимізації функції планування на підприємстві / М. П. Федашин // Науковий вісник [Буковинського державного фінансово-економічного університету]. Економічні науки. - 2013. - Вип. 1. - С. 226-236.
47. Харченко В.А. Система управління грошовими потоками підприємства/В.А. Харченко//Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. - №1. – С.61-65.
48. Черненко Т. В. Оптимізація грошових потоків підприємства / Т. В. Черненко // Економіка і менеджмент 2016: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук-праць Міжнар. наук-практ. конф., 14-15 квіт. 2016 р. – 2016р. – Том 4. – С. 94-95.
49. Шаркевич К. Р. Оцінювання ефективності управління грошовими потоками підприємства [Електронний ресурс] / К. Р. Шаркевич // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4411>
50. Янковий О.Г. Фактори формування прибутку підприємств / Янковий О.Г., Кошельок Г.В. // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. статей. / Ред. Зверяков М.І. та ін. Вип. 43. – Одеса: ОДЕУ. – 2013. – С. 298- 305.
51. Ясишена В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація [Текст] / В. Ясишена // Економічний аналіз. – 2014. – № 2. – С. 321 – 324
52. Ясишена, В. В. Теоретичні аспекти аналізу грошових потоків підприємств [Електронний ресурс] /В.В.Ясишена//Економічний простір.–2013.– №16.– С.123-131. Режим доступу:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2008_16/yasish.pdf.

53. Ясишена, В. В. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств / В. В. Ясишена, І. М. Сисосва // Інноваційна економіка. – 2012. – № 2. – С. 131-139.
54. Ясишена В. В. Методика прогнозування грошових потоків/ В. В. Ясишена //Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. - 2015. - Вип. 7(3). - С. 564-572.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1. Трактування терміну «грошові кошти»

Автор	Визначення
Базилевич В. Д. Баластрик Л. О.	Грошові кошти - засоби, які знаходяться в народному господарстві в готівковій і безготівковій формах і виконують функції засобів обігу, платежу і накопичення.
Гальчинський А. С. Єщенко П. С. Палкін Ю. І.	Грошові кошти - засоби збереження вартості й на цій основі використовуються як посередник обіму товарів і послуг.
Бутинець Ф. Ф.	Грошові кошти - це готівка, кошти на рахунках в банку та депозити до запитання.
Пушкар М. С.	Грошові кошти - грошові знаки національної і іноземної валюти які є платіжними засобами.
Ткаченко Н. М.	Грошові кошти - це необхідні для забезпечення господарської діяльності підприємства кошти, що зберігаються в касі або на рахунках у банку.
Савицька Г.В.	Грошові кошти – це кошти, що зберігаються у касі або на рахунках у банку. Грошові кошти, що знаходяться на рахунках у банку, не приносять доходу, їх потрібно мати в наявності на рівні безпечного мінімуму.
Кірейцев Г.Г.	Грошові кошти є складовими оборотних активів, їх обсяги, шляхи надходження та вибуття залежать в першу чергу, від зміни обсягів виробничих запасів, стану дебіторської і кредиторської заборгованості, платежів до бюджету тощо.

Джерело: Сьомченко В.В. Особливості організації обліку грошових коштів у бюджетних установах [43].

Додаток Б

Таблиця. Б.1 Підходи до визначення поняття «грошовий потік»

№ п/п	Автор	Визначення
1	Крамаренко Г. О.	Сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих господарською діяльністю підприємства
2	Бутинець Ф. Ф.	Найважливіший самостійний об'єкт фінансового аналізу, який проводиться з метою оцінки фінансової стійкості та платоспроможності підприємства
3	Кірейцев Г. Г.	Зміна грошових коштів, що знаходяться в розпорядженні підприємства, за період, що аналізується
4	Крамаренко В. І.	Сукупність надходжень і вибуття коштів за певний період часу, сформованих у процесі господарської діяльності
5	Е. Нікбахг, А. Гроппеллі	Міра ліквідності підприємства що складається з чистого доходу і безготівкових витрат, таких, як амортизаційні відрахування
6	Риндін А., Шамаєв Г.	Сума надлишку (недостачі) коштів, отриманих у результаті зіставлення надходжень і відрахування коштів у процесі операційної (інвестиційної, фінансової) діяльності
7	Ковальова А.	Потік грошових ресурсів, пов'язаний із конкретним періодом часу та є різницею між усіма коштами, що надійшли на підприємство й були оплачені ним за цей період
8	Коваленко Л. О., Ремньова Л. М.	Надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів у результаті виробничо – господарської діяльності
9	Є. Брікхем	Фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму (чи витрачаються нею) протягом деякого визначеного періоду
10	Ван Хорн Дж. К.	Рух грошових коштів, що має безперервний характер
11	Лігоненко Л.О., Ситник Г.В.	Система розподілених у часі надходжень та видатків грошових коштів, що генеруються його господарською діяльністю і супроводжують рух вартості, володіючи зовнішньою ознакою функціонування підприємства
12	Терещенко О. О.	Критерій оцінки внутрішнього потенціалу фінансування підприємства

Джерело: Артюх, І. Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки [2].

Додаток В

Таблиця В.1. Класифікація грошових потоків

Класифікаційна ознака за критеріями	Види грошових потоків
1. Масштаби обслуговування господарського процесу	- грошовий потік по підприємству в цілому - грошовий потік за окремими структурними підрозділами підприємства (центрами відповідальності та сферами відповідальності) - грошовий потік по окремих господарських операціях
2. Напрямки руху грошових коштів	- вхідний (позитивний) грошовий потік - вихідний (від'ємний) грошовий потік
3. Види господарської діяльності	- грошовий потік від операційної діяльності - грошовий потік від інвестиційної діяльності - грошовий потік від фінансової діяльності
4. Метод розрахунку об'єму грошового потоку	- валовий грошовий потік - чистий грошовий потік
5. Варіативність спрямування руху грошових коштів	- стандартний грошовий потік - нестандартний грошовий потік
6. Характер грошового потоку стосовно підприємства	- внутрішній грошовий потік - зовнішній грошовий потік
7. Рівень достатності об'єму грошового потоку	- надлишковий грошовий потік - оптимальний грошовий потік - дефіцитний грошовий потік
8. Рівень збалансованості об'єму грошового потоку	- збалансований грошовий потік - незбалансований грошовий потік
9. Період часу	- короткостроковий грошовий потік - довгостроковий грошовий потік
10. Вартісна оцінка в часі	- теперішній грошовий потік - майбутній грошовий потік
11. Регулярність здійснення	- регулярний грошовий потік - нерегулярний грошовий потік
12. Стабільність часових інтервалів формування	- регулярний грошовий потік з рівномірними часовими інтервалами - регулярний грошовий потік з нерівномірними часовими інтервалами
13. Форми використання грошових коштів	- готівковий грошовий потік - безготівковий грошовий потік
14. Вид використання валюти	- грошовий потік у національній валюті - грошовий потік в іноземній валюті
15. Рівень передбачення	- повністю передбачуваний грошовий потік - недостатньо передбачуваний грошовий потік - непередбачуваний грошовий потік
16. Можливість регулювання в процесі управління	- грошовий потік, що регулюється - грошові потоки, що не піддаються регулюванню
17. Можливість забезпечення платоспроможності	- ліквідний грошовий потік - неліквідний грошовий потік
18. Черговість виплат	- грошовий потік першого порядку - грошовий потік другого порядку
19. Процес діяльності	- грошовий потік процесу постачання - грошовий потік процесу виробництва - грошовий потік процесу реалізації - грошовий потік процесу маркетингу
21. Значущість в формуванні кінцевих результатів господарської діяльності	- пріоритетний грошовий потік - другорядний грошовий потік

Джерело: Івченко Л.В. Сутність грошових коштів, підходи до їх визначення[19].

Додаток Г

Рис. Г.1. Форма звіту «Звіт про рух грошових коштів»

Підприємство _____ (найменування)	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ
	за _____ ЄДРПОУ	

**Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом)
за 20__ р.**

Форма № 3 Код за ДКУД 1801004

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Надходження від:			
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000		
Повернення податків і зборів	3005		
у тому числі податку на додану вартість	3006		
Цільового фінансування	3010		
Інші надходження	3095		
Витрачання на оплату:			
Товарів (робіт, послуг)	3100	()	()
Праці	3105	()	()
Відрахувань на соціальні заходи	3110	()	()
Зобов'язань з податків і зборів	3115	()	()
Інші витрачання	3190	()	()
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195		
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Надходження від реалізації:			
фінансових інвестицій	3200		
необоротних активів	3205		
Надходження від отриманих:			
відсотків	3215		
дивідендів	3220		
Надходження від деривативів	3225		
Інші надходження	3250		
Витрачання на придбання:			
фінансових інвестицій	3255	()	()
необоротних активів	3260	()	()
Виплати за деривативами	3270	()	()
Інші платежі	3290	()	()
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295		

Продовження додатка. Г

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від: Власного капіталу	3300		
Отримання позик	3305		
Інші надходження	3340		
Витрачання на: Викуп власних акцій	3345	()	()
Погашення позик	3350		
Сплату дивідендів	3355	()	()
Інші платежі	3390	()	()
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395		
Чистий рух грошових коштів за звітний період	3400		
Залишок коштів на початок року	3405		
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410		
Залишок коштів на кінець року	3415		

Керівник

Головний бухгалтер

Додаток Д

Таблиця Д.1. Класифікація факторів впливу на грошові потоки за Воробійовим Ю.М.

ЗОВНІШНІ ФАКТОРИ	ВНУТРІШНІ ФАКТОРИ
Вхідний грошовий потік	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ стан і перспективи розвитку товарного ринку; ➤ рівень конкуренції на товарному ринку; ➤ стан і перспективи розвитку фінансового ринку; ➤ можливості використання засобів фінансового ринку; ➤ ефективність діяльності банківської системи; ➤ систему оподаткування; ➤ можливості державного та місцевого бюджетів за цільовим фінансуванням ➤ найбільш важливих проектів і програм; загальний стан економіки в країні; ➤ фінансово-економічну політику держави. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ цінову політику підприємства; ➤ амортизаційну політику підприємства; ➤ тривалість операційного та фінансового циклів підприємства; ➤ сезонність операційної діяльності ➤ масштаби інвестиційної діяльності; ➤ професіоналізм менеджерів підприємства та цільові установки власників – суб'єктів господарювання
Вихідний грошовий потік	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ поведінка постачальників сировини та матеріалів, основних кредиторів, а також – споживачів продукції й послуг; ➤ періодичність і обсяги платежів і зобов'язань ; ➤ рівень платежів за фінансовими та іншими зобов'язаннями; ➤ надійність партнерів з господарської діяльності; ➤ напрямок платежів і їх взаємозв'язок з грошовими надходженнями; ➤ вимоги законодавства та рівень фінансових санкцій; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ рівень витрат на операційну та комерційну діяльність; ➤ рівень продуктивності праці; ➤ чисельність і кваліфікацію персоналу; ➤ товарну, галузеву та територіальну диверсифікацію діяльності; ➤ систему обов'язкових платежів підприємства, їх послідовність і обсяги; ➤ обсяги власного капіталу та рівень фінансової стійкості

**Джерело: Кошельок Г.В. Фактори, які впливають на формування грошових потоків промислового підприємства [28].*

Додаток Е

Рис Е.2.1. Фінансовий звіт ТОВ «Термокомплекс»

Таблиця Е.2.2. Звіт про рух грошових коштів ТОВ «Термокомплекс» (за прямим методом)

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017
	1	2	3	5
I. Рух коштів у результаті операційної діяльності				
Надходження від:				
Реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	3000	19 659,5	49 832,0	16436,5
Повернення податків і зборів	3005	952,9	708,8	
у тому числі податку на додану вартість	3006	952,9	708,8	
Цільового фінансування	3010	36,4	39,8	34,9
Надходження від отримання субсидій, дотацій	3011			
Надходження авансів від покупців і замовників	3015	14 437,8	6 736,0	14036,5
Надходження від повернення авансів	3020	22,8	6,1	64,2
Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	3025			
Надходження від боржників неустойки (штрафів, пені)	3035			
Надходження від операційної оренди	3040			
Надходження від отримання роялті, авторських винагород	3045			
Надходження від страхових премій	3050			
Надходження фінансових установ від повернення позик	3055			
Інші надходження	3095	146,6		250,9
Витрачання на оплату:				
Товарів (робіт, послуг)	3100	-2 469,1	-10 216,7	-8856,4
Праці	3105	-1 783,6	-2 271,4	-2226,9
Відрахувань на соціальні заходи	3110	-773,1	-599,9	-608,7
Зобов'язань з податків і зборів	3115	-733,6	-2 260,0	-2254,4
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	3116	-12,2	-363,3	-329,6
Витрачання на оплату зобов'язань з податку на додану вартість	3117	-393,9	-1 178,7	-1217
Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	3118	-327,5	-718,0	-707,8
Витрачання на оплату авансів	3135	-30 265,5	-36 746,5	-14423
Витрачання на оплату повернення авансів	3140	-199,6		-317,2
Витрачання на оплату цільових внесків	3145			
Витрачання на оплату зобов'язань за страховими контрактами	3150			
Витрачання фінансових установ на надання позик	3155			
Інші витрачання	3190	-200,2	-1 059,4	-71,3
Чистий рух коштів від операційної діяльності	3195	-1 562,6	4 168,8	2 065,1
II. Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності				
Надходження від реалізації:				
фінансових інвестицій	3200			
необоротних активів	3205			
Надходження від отриманих:				
відсотків	3215	329,4	264,5	170,3
дивідендів	3220			

Продовження додатка. Е.2.2.

Стаття	Код рядка	2015	2016	2017
1	2	3	5	6
Надходження від деривативів	3225			
Надходження від погашення позик	3230			12,9
Надходження від вибуття дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3235			
Інші надходження	3250			
Витрачання на придбання:				
фінансових інвестицій	3255			
необоротних активів	3260	-455,6	-155,2	-110,5
Виплати за деривативами	3270			
Витрачання на надання позик	3275			-61,5
Витрачання на придбання дочірнього підприємства та іншої господарської одиниці	3280			
Інші платежі	3290			
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	3295	-126,2	109,3	11,2
III. Рух коштів у результаті фінансової діяльності				
Надходження від:				
Власного капіталу	3300			
Отримання позик	3305	253,1	341,0	
Надходження від продажу частки в дочірньому підприємстві	3310			
Інші надходження	3340			
Витрачання на:				
Викуп власних акцій	3345			
Погашення позик	3350	-253,1	-341,0	
Сплату дивідендів	3355	-935,0	-1 870,0	-1870
Витрачання на сплату відсотків	3360			
Витрачання на сплату заборгованості з фінансової оренди	3365			
Витрачання на придбання частки в дочірньому підприємстві	3370			
Витрачання на виплати неконтрольованим часткам у дочірніх підприємствах	3375			
Інші платежі	3390			
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	3395	-935,0	-1 870,0	-1 870,0
Чистий рух коштів за звітний період	3400	-2 623,8	2 408,1	206,3
Залишок коштів на початок року	3405	3 521,6	992,9	3401
Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	3410	95,1		
Залишок коштів на кінець року	3415	992,9	3 401,0	3 607,3

Додаток Ж

Рис.Ж.2 Матриця якості управління грошовими потоками

Фактичне значення показників руху грошових коштів			Якість управління підприємством
від операційної діяльності	від фінансової діяльності	від інвестиційної діяльності	
-	-	-	Вкрай негативне управління, криза підприємства
-	+	-	Проблемна ситуація
-	-	+	
-	+	+	
+	-	-	Добре управління
+	+	-	Нормальне управління
+	-	+	
+	+	+	Ефективне управління всіма аспектами діяльності підприємства

*Джерело: Харченко В.А. Система управління грошовими потоками [47].